

Väittelyitä, vaunuajeluita ja virkamiesillallisia

Varakreivi William Brounckerin julkiset ja yksityiset kokemukset sekä verkostoitunut toiminta
aikalaisten tulkitsemana 1660-luvun Lontoossa

Joona Tammi

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Joona Tammi

Väittelyitä, vaunuajeluita ja virkamiesillallisia. Varakreivi William Brounckerin julkiset ja yksityiset kokemukset sekä verkostoitunut toiminta aikalaisten tulkitsemana 1660-luvun Lontoossa
sivumäärä: 38 s.

Tutkielmani aiheena on englantilaisen varakreivi William Brounckerin kokemukset ja toiminta sekä niiden esittäminen 1660-luvun aikana. Tarkastelen sitä, miten Brounckerin teot, mielipiteet ja sosiaalinen asema välittyivät aikalaisille ja miten hänet nähtiin. Millaisin keinoin ja millaisten roolien avulla hän pyrki niitä ilmaisemaan? Millaiset kokemukselliset tilanteet ja tilat olivat aikalaisten muodostuneiden mielipiteiden ja näkemysten taustalla? Näiden kysymysten avulla tarkastelen Brounckerin päivittäistä elämää hänen ystävänsä ja laivastossa työskennelleen kollegansa Samuel Pepysin päiväkirjan kuvausten pohjalta. Päiväkirjakokonaisuus toimii alkuperäisaineistonani. Lähestyn aihetta temaattisesti jakaen aiheen käsittelyn Brounckerin julkiseen ja yksityiseen elämään. Alkuperäisaineistoani analysoin päiväkirjatutkimuksen avulla ja laajemmin tarkastelen aihetta kokemushistorian sekä sosiaalishistorian konteksteissa.

Keskeisiä teoksia ovat kokemuksien välittymistä tarkastellessa Rob Boddicen *Tunteiden historia*, sosiaalisen elämän normeja ja julkista tilaa käsiteltäessä artikkelit Beat Kuminin toimittamassa *The European World 1500–1800: An Introduction to Early Modern History* -kokoomateoksessa sekä Kaarlo Havun ja Johannes Huhtisen toimittamassa teoksessa *Ajatusten näyttämö. Julkisen keskustelun synty varhaismodernissa Euroopassa*. Royal Societyn historiaa avaa Thomas Birch in *The History of the Royal Society of London* -teossarjan ensimmäinen osa. 1660-luvun Lontoon henkilöitä, paikkoja ja tapah-tumia, sekä kulttuuria ja laivastoa yleisemmin tarkastelevat osaltaan useat artikkelit Robert Latham in ja William Matthews in toimittamassa *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Vol. X Companion* -teoksessa. Päiväkirjatutkimusta puolestaan käsittelee Maarit Leskelä-Kärjen, Karoliina Sjön ja Liisa Lalun toimittaman *Päiväkirjojen jäljillä. Historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen* -teoksen artikkelit. Brounckerin elämää tarkastelee osaltaan J.F. Scottin ja Sir Harold Hartleyn artikkeli ”William, Viscount Brouncker, P.R.S. (1620–1684)” *Notes and Records of the Royal Society of London* -lehdessä.

Päiväkirjamerkintöjen pohjalta ilmeni, että Brounckerin toiminta välittyi selkeästi niin julkisesti kuin yksityisesti aikalaisille. Julkisesti hänet nähtiin intohimoisesti velvollisuuksilleen omistautuneena miehenä. Häntä kunnioitettiin sosiaalisesti korkean asemansa ja laajan oppineisuutensa sekä taitojensa ansiosta, sillä Brouncker pyrki myös tuomaan niitä erilaisin keinoin esille. Poliittisen ilmapiirin muutos hävityn sodan jälkeen muutti julkista mielipidettä Brounckerista negatiivisempaan suuntaan. Julkiseen maineeseen vaikuttivat myös Brounckerin heikko väittelytaito sekä mahdollisesti tämän naimattomuus. Pepysin merkintöjen kautta Brounckerista välittyy yksityishenkilönä usein kuva röyhkeänä ja ärsyttävänä, mikä oli julkisuuskuvaan verrattuna hyvin erilainen. Aikalaisten mielipiteisiin vaikuttivat erityisesti Brounckerin teot ja käytös sekä hänen välittämänsä tunnetilat. Yksityisiä näkemyksiään aikalaiset levittivät ajalle tyypillisten juoruiluverkostojen avulla.

Avainsanat: Brouncker, kokemukset, sosiaalinen asema, toiminta, mielipiteet, julkinen, yksityinen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimusaihe ja -kysymykset	4
1.2	Aineistot ja metodit	5
1.3	Taustaa: William Brounckerin elämä ennen 1660-lukua	7
2	Varakreivi Brouncker julkisessa tilassa	10
2.1	Johtohahmo ja jokapaikanhöylä – Brounckerin työt ja velvollisuudet	10
2.2	”My Lord” – Brounckerin keinot sosiaalisen aseman osoittamiseen	15
2.3	”Very silly solicitor” – aikalaisten julkisia näkemyksiä varakreivistä	19
3	Yksityishenkilö William Brouncker	23
3.1	Ruokahetkiä tavernoissa – Brounckerin vapaa-ajan suhteet ja tilat	23
3.2	Kulttuurisesti korrektia – Brounckerin taiteellisista kokemuksista	25
3.3	Huhupuheita ja ärtymystä – aikalaisten yksityisiä mielipiteitä Brounckerista	28
4	Yhteenveto – miehestä on moneksi	33
	Lähteet	34

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe ja -kysymykset

Varakreivi William Brouncker (1620–1684) eli 1660-luvun Lontoossa monien muiden aika-laistensa tavoin läpi suurten mullistusten, kuten ruton 1665, Lontoon palon 1666 ja toisen Englannin-Hollannin sodan 1665–1667. Yhteiskunnallisesti huomionarvoisesta asemastaan huolimatta Brounckeria ei ole juurikaan käsitelty itsenäisesti historiallisena henkilönä. Tutkimuksissa Brouncker on henkilönä liitetty osaksi englantilaisen tiedeinstituution Royal Societyn alkuaikoja, sillä hän toimi sen ensimmäisenä presidenttinä perustamisvuodesta 1662 alkaen.¹ Lisäksi Brounckerin nimi on voitu mainita Englannin laivastoon liittyvissä tutkimuksissa. Laivastossa Brouncker työskenteli vuodesta 1664 eteenpäin.² Matematiikan alalla tutkimusta on tehty jonkin verran liittyen Brounckerin löytöihin ja saavutuksiin matemaatikkona.³ Historiallisen tutkimuksen vähyyttä Brounckerista saattaa selittää se, että Brounckerilta itseltään ei ole säilynyt kirjallisia lähteitä tai fyysisiä esineitä kuin muutamia. Brouncker kuitenkin esiintyy säännöllisinä mainintoina muiden samaan aikaan eläneiden henkilöiden sekä instituutioiden säilyneissä aikalaiskuvauksissa ja -lähteissä.

Lähteet antavat kuvan Brounckerista ihmisenä, jonka toiminta ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat välittyneen aikalaisille hyvin selkeästi. Keskityn tutkimuksessani Brounckeriin historiallisena henkilönä, tarkemmin sanottuna hänen kokemuksiinsa ja toimintaansa sekä aikalaisien niistä esittämiin kuvauksiin 1660-luvun Lontoossa. Tutkin sitä, miten Brounckerin teot ja olemus julkisena ja yksityisenä henkilönä välittyivät aikalaisille, miten aikalaiset hänet näkivät ja millaisten roolien ja tapojen kautta hän ilmaisi kokemuksiaan sekä sosiaalista asemaansa yhteiskunnassa. Lisäksi tarkastelen sitä, millaisissa tilanteissa Brounckerin kokemuksia ja ajatuksia välittyi, ja millaiset julkiset ja yksityiset tilat sekä sosiaaliset verkostot vaikuttivat aikalaisien tulkintoihin. Erotan tarkastelussani Brounckerin julkisen ja yksityisen toiminnan toisistaan. Historiantutkimuksen kannalta kokemushistorian tutkiminen on tärkeää, sillä historiantutkija Rob Boddicen mukaan tunteiden lisäksi myös kokemukset saavat aina merkityksensä oman aikansa kulttuurisissa vuorovaikutuskonteksteissa ja ne eroavat siksi merkittävästi nykyisistä.⁴ Ajallisesti rajaan tutkimukseni 1660-luvulle johtuen aikalaiskuvausten

¹ List of presidents of the Royal Society, Wikipedia-artikkeli. Brouncker toimi virassa vuoteen 1677 asti.

² Samuel Pepysin päiväkirja 18.11.1664e. Pepys kirjoitti Brounckerin aloittavan laivastossa.

³ Saavutuksista kertovat useat biografiat sekä tieteelliset artikkelit ja tutkimukset. Pääpiirteistä ks. esim.

O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto.

⁴ Boddice 2022, 15–18.

suuremmasta ja paremmin taltioidusta määrästä verrattuna ympäröiviin vuosikymmeniin. Lisäksi Brounckerin yhteiskunnallinen asema muuttui 1660-luvulla selvästi aiempaa julkisemmaksi kokonaisvaltaisesti, mutta eritoten poliittisesti ja hallinnollisesti.⁵

1.2 Aineistot ja metodit

Alkuperäisaineistona hyödynnän Brounckerin laivastossa työskennelleen kollegan ja ystävän Samuel Pepysin päiväkirjaa (*The Diary of Samuel Pepys*), jota hän kirjoitti vuoden 1660 alusta vuoden 1669 toukokuuhun. Päiväkirjasta käytän Robert Latham ja William Matthews toimittamaa yhdeksänosaista *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription* -versiota, jonka osat on julkaistu alun perin 1970–1976. Päiväkirjoja itsessään sekä Pepysiä on tutkittu varsin paljon, mutta huomionarvoista tutkimukseni kannalta on se, miten Brouncker esiintyy melko säännöllisesti päiväkirjan sivuilla aikavälillä 1665–1669 ja yksittäisinä mainintoina aiempina vuosina. Päätin rajata tarkasteluni ainoastaan päiväkirjaan, sillä Pepys kuvailee aikalaisiaan Brouncker mukaan lukien erittäin kokonaisvaltaisesti ja monitasoisesti, mikä tarjoaa riittävästi analysoitavaa oman tutkimukseni kannalta.

Tutkimuskirjallisuutta tai aiempaa tutkimusta, joka keskittyisi erityisesti Brounckeriin historialliselta kantilta, ei ole biografioita lukuun ottamatta paljoa. Hyödynnän Brounckerin elämästä kertovaa, J.F. Scottin ja Sir Harold Hartleyn *Notes and Records of the Royal Society of London* -lehdessä julkaistua artikkelia ”William, Viscount Brouncker, P.R.S. (1620–1684)” vuodelta 1960 sekä J.J. O’Connorin ja E.F. Robertsonin (2002) kirjoittamaa biografiaa ”William Brouncker” MacTutor-verkkosivustolla. Brounckerin aikalaiskuvauksia ja rooleja käsiteltäessä avuksi ovat ajan Lontoota kuvaavat sekä laivaston että hallinnon virkamiesten roolia käsittelevät ja Royal Societyn alkuaikoja tarkentavat tutkimukset. 1600-luvun jälkipuoliskon Lontoon poliittisesta ja uskonnollisesta liikehännästä kertoo Gary De Krayn *London and the Restoration, 1659–1683* (2008). Royal Societyn alkuaikoja puolestaan täsmentävät M.C.W. Hunterin *Establishing the New Science: The Experience of the Early Royal Society* -teos (1989) sekä eritoten Thomas Birchin *The history of the Royal Society of London* -teoksen ensimmäinen osa (1756). Laivastosta ja monista muista elämän osa-alueista sekä henkilöistä kerrotaan puolestaan Latham ja Matthews toimittamassa, päiväkirjojen jatkeena toimivassa *Companion*-osassa (1983). Kirjan sisältämät lukuisat artikkelit ja lyhyemmät

⁵ Brouncker oli jo 1650-luvulla tunnettu matemaatikkojen keskuudessa, mutta vuodesta 1660 alkaen hän toimi myös politiikan saralla sekä osallistui hovin toimintaan monarkian palautuksen jälkeen. Ks. Scott & Hartley 1960, 147–148, 150; O’Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto.

tietokuvaukset auttavat olennaisesti alkuperäisaineiston tulkitsemisessa. Wikipedia-artikkelit tarjoavat puolestaan tutkimuksen sisältöä kontekstualisoivaa tietoa.

Metodologisesti tutkimukseni tarkastelee Brounckeria kokemushistorian sekä sosiaalishistorian konteksteissa pääsääntöisesti päiväkirjatutkimusta hyödyntäen. Tunteita herättävien kokemuk-
sien ja kohtaamisten tulkinnan historiaa tutkittaessa tietoa antaa Rob Boddicen teos *Tunteiden historia* (2022). Päiväkirjatutkimusta tarkastelee puolestaan monipuolisesti eri temaattisilta kanteilta kokoomateos *Päiväkirjojen jäljillä. Historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen* (2020). Sen ovat toimittaneet Maarit Leskelä-Kärki, Karoliina Sjö ja Liisa Lalu. Brounckerin ajan yhteiskunnassa vallinneita sosiaalisia normeja sekä julkiseen ja yksityiseen liittyviä konsepteja tarkastelevat osaltaan artikkelit Beat Kuminin toimittamassa teoksessa *The European World 1500–1800: An Introduction to Early Modern History* (2018) sekä Kaarlo Havun ja Johannes Huhtisen toimittamassa kirjassa *Ajatusten näyttämö. Julkisen keskustelun synty varhaismodernissa Euroopassa* (2022).

Käsitteelliseltä ja tutkimuspositiiviselta kannalta on hyvä selvittää muutamia keskeisiä asioita. Ensimmäinen liittyy itse kokemuksiin ja niiden tulkitsemiseen. Ymmärrän tutkimuksessani kokemukset Boddicen tavoin tunteisiin ja sosiaalisiin kohtaamisiin liittyvän kokemuksellisuuden osaksi sekä vuorovaikutuksen alaisena syntyviksi, ja yksilön kokemusten selittyvän historian ja kulttuurin kontekstien avulla.⁶ Tiedostan eritoten seikan, että tuntemuksista ja kokemuksista kertovien sanojen merkitykset ovat ajasta ja paikasta, sekä erityisesti kielestä riippuvaisia. Siksi olen päättänyt yrittää selittää tarpeelliset kokemuksia ja tulkintoja kuvaavat sanat auki, jos ne eroavat merkittävästi nykyisestä käsityksestä. Päätin myös kääntää sanat suomeksi, vaikka käännöksissä on vaarana menettää oleellisia merkityksiä.⁷ Toinen huomion arvoinen asia on julkisuuden ja julkisen määrittely. Havu ja Huhtinen painottavat historiantutkijoiden erilaisia painotuksia ja näkemyksiä tarkasteltaessa varhaismodernin ajan julkisuuden luonteen ymmärtämistä ja sen tutkimukseen liittyviä kysymyksiä. He nostavat esiin lähestymistavan, jossa julkinen nähdään löyhästi kaikkien kommunikaation mahdollistavien tilojen kautta. Tällöin julkisella on erilaisia muotoja kontekstien kautta.⁸ Näen tutkimukseni kannalta riittäväksi todeta, että olen jakanut käsittelyn julkiseen ja yksityiseen johtuen niiden selkeästä hahmottamisesta sosiaalisissa tilanteissa vuorovaikutuksen sisällön pohjalta. Toinen syy on,

⁶ Boddice 2022, 15.

⁷ Termien kääntämiseen on erilaisia lähestymistapoja. Esimerkiksi Rob Boddice pohtii asiaa emotionin käsitteen kautta ja pitää alkuperäiset termit kirjoituskielellään, avaten niitä selityksien avulla ja siten pyrkien ehkäisemään harhaanjohtavia tulkintoja. Ks. Boddice 2022, 19–21.

⁸ Havu & Huhtinen 2022, 14. Erilaisista näkemyksistä, ks. Havu & Huhtinen 2022, 11–19.

että varhaismodernissa Euroopassa niin sosiaalisia, poliittisia kuin taloudellisia ja uskonnollisia tiloja sekä tilanteita jaoteltiin yleisesti sukupuolten perusteella.⁹

Tiedostan myös päiväkirjan käyttämisen analyysin välineenä sisältävän muistamisen arvoisia huomioita. Historiantutkijat Karoliina Sjö ja Maarit Leskelä-Kärki muistuttavat, etteivät päiväkirjat kerro tunteista ja kokemuksista sinänsä, vaan ne ovat kirjallisesti ilmaistuja. Toisaalta on huomioitava tutkijan rooli aineiston käytön määrittelijänä.¹⁰ Erityisesti huomioin, että käyttäen Pepysin päiväkirjaan kirjoittamia kuvauksia Brounckerista ja tarkastelen kuvauksista välittyneitä kirjallisia ilmaisuja. Kyseinen analyysitapa luo eräänlaisen sekundäärisen välittymisen tilanteen, jossa tarkastellaan päiväkirjan kirjoittajan itsensä sekä merkintöjen henkilöiden mietteitä toisen henkilön, tässä tapauksessa Brounckerin kokemuksista. Tämä tuo tutkimukseen haasteen, jossa vaarana on ajautua tarkastelemaan itse päiväkirjan kirjoittajaa eikä tutkimuksen varsinaista kohdetta. Tämä voidaan nähdä päiväkirjan totuudellisuuteen liittyvänä kysymyksenä, jonka tutkijat usein kohtaavat.¹¹ Lisäksi on huomioitava Samuel Pepysin rooli päiväkirjan kirjoittajana. Usein päiväkirjalla on erilaisia muotoja tai tehtäviä, jotka saavat merkityksensä perustuen esimerkiksi kirjoittajan omaan motiiviin kirjoittaa, elämäntilanteeseen, kirjoittamisen ajankohtaan ja ajallisesti vaihteleviin kirjoittamisen lainalaisuuksiin.¹²

Näiden keskeisten huomioiden ja päätösten kautta päädyin tutkimuksessani rakenteeseen, jossa taustoitan ensiksi lyhyesti johdannon loppuun Brounckerin aiempaa elämää sekä yhteiskunnallista asemaa ja elämäntilannetta 1660-luvun alun Lontoossa. Käsittelyluvuissa tarkastelen puolestaan Brounckerin erilaisia kokemuksia ja toimintaa sekä aikalaisten niistä sekä julkisesti että yksityisesti esittämiä mielipiteitä. Lopuksi analysoin Brounckerista välittyntä kokonaiskuvaa yhteenvedon muodossa.

1.3 Taustaa: William Brounckerin elämä ennen 1660-lukua

William Brouncker (1620¹³–1684) syntyi esikoisena Sir William Brounckerille ja Winifred Leighille oletettavasti Irlannin Castletyonsissa, jonne Sir Williamin isä Henry oli aikoinaan

⁹ Capp 2018a, 25. Vaikutteet näkyivät myös perheenjäsenten välisissä suhteissa.

¹⁰ Sjö & Leskelä-Kärki 2020, 36–37.

¹¹ Sjö & Leskelä-Kärki 2020, 31. Näen totuudellisuuden tutkimukseeni liittyen siten, että Pepys on kuvaillut keskustelunsa ja kokemuksensa Brounckerista niin hyvin kuin mahdollista ja on pyrkinyt kirjoittamaan mahdollisimman totuudenmukaisesti muistinsa pohjalta. Tietysti muistista puhuttaessa virheet ovat mahdollisia.

¹² Sjö & Leskelä-Kärki 2020, 30.

¹³ Syntymävuosi on arvio. Pepys mainitsee päiväkirjassaan olleensa juhlimassa Brounckerin syntymäpäivää 1.11. Samuel Pepysin päiväkirja 1.11.1665f. Englantilaisien kalenterissa vuosi vaihtui 1600-luvulla lainopillisista syistä virallisesti vasta 25.3., mikä on saattanut ilman varmuutta syntymäpäivästä antaa arvioiduksi

perheensä kanssa asettunut.¹⁴ Nuori William oli muuttanut Englantiin viimeistään 16-vuotiaana aloittaessaan opintonsa Oxfordissa, jossa valmistui lääketieteen tohtoriksi vuonna 1647. Tätä ennen Brouncker oli jo perinyt varakreivin arvonimen isältään tämän kuoltua marraskuussa 1645.¹⁵ Koulutuksestaan huolimatta Brounckerin kiinnostus ajoi hänet opiskelemaan enemmän matematiikkaa. Hän kävi myös samalla kirjeenvaihtoa muun muassa englantilaisen matemaatikon John Wallisin kanssa. William oli perheensä tavoin vakaumuksellinen monarkian tukija, joten vuonna 1649 tasavaltalaisten mestattua kuningas Kaarle I:n, keskittyi hän tutkimuksiinsa matematiikan parissa pitäen uskollisuutensa monarkialle salassa.¹⁶

1660-luvulle tultaessa Englanti, kuten koko Brittein saaret, eli myllerrysten aikaa. Vuosikymmenen ajan vallalla ollut Interregnumin¹⁷ aika lähestyi loppuaan ja vuoden 1660 aikana kuningas Kaarle II palauttaisi Stuartin suvun valtaistuimelle, mikä aloittaisi Englannin restauraatioksi kutsutun ajanjakson. Restauraatian taustalla vaikuttivat erityisesti Lontoossa uskonnollisten ja poliittisten ryhmien valtataisteluissa vaatimukset kansalaisten ja kaupungin laillisista oikeuksista, pelko uskonnollisista vainoista sekä eri ryhmittymien halusta valita parlamentinsa vapaasti. Myös talouden huono tilanne ja monien poliittisten sekä uskonnollisten johtohenkilöiden näkemys monarkiasta parhaimpana vaihtoehtona tilanteen rauhoittamisessa olivat osittain syynä Kaarle II:n paluulle valtaan.¹⁸

Brouncker itse oli jatkanut rauhallista hiljaiseloaan Oxfordissa 50-luvulla.¹⁹ Brouncker julkaisi tuolloin myös ainoan kirjansa, englanninkielisen käännöksen Descartesin teoksesta *Renati Descartes Musicae Compendium* anonyymin nimen turvin vuonna 1653. Brouncker oli lisäksi kirjoittanut kirjan sisältöön liittyneet kommentit, jotka lähes tuplasivat kirjan pituuden

syntymävuodeksi myös vuoden 1621 joissain lähteissä. Englannissa käytössä olleessa kalenterista, ks. esim. *Methods of the Commentary, The Diary of Samuel Pepys, Volume I*, clii.

¹⁴ William Brouncker, 2nd Viscount Brouncker, Wikipedia-artikkeli. Syntymäpaikasta ei niin ikään ole täyttä varmuutta, mutta Castlelyons on mainittu todennäköisimpänä paikkana osassa biografiota.

¹⁵ O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto. Williamin virallinen titteli oli toinen Castlelyonsin varakreivi Brouncker, ja se kuului irlantilaisiin aatelistarvoihin. Anthony Woodin *Athenae Oxonienses* -teoksen mukaan Williamin isä oli saanut arvonimensä vain paria kuukautta aiemmin, 12.9.1645. Scott & Hartley 1960, 147. Pepys puolestaan mainitsee kuullensa, että Sir William olisi maksanut 1200 punttaa arvonimestä. Samuel Pepysin päiväkirja 24.3.1667h.

¹⁶ Scott & Hartley 1960, 147.

¹⁷ Interregnumilla tarkoitetaan tässä kontekstissa Brittein saarilla 1649–1660 vallinnutta tasavallan ja levottomuuksien aikaa Kaarle I:n mestauksen ja hänen poikansa Kaarle II:n valtaan paluun välillä. British Interregnum, Wikipedia-artikkeli.

¹⁸ De Kray 2008, 4–6, 14–15.

¹⁹ Latham 1983, Brouncker, William, 2nd Viscount, 46.

verrattuna alkuperäiseen.²⁰ Hän oli myös kirjeenvaihtonsa kautta päätyneenä osaksi Gresham Collegessa²¹ tapaavien tieteilijöiden joukkoa. Brouncker oli osallistunut tapaamisiin ainakin vuonna 1657. Välillä Gresham Collegea miehittivät sotilaat johtuen pyrkimyksistä ehkäistä käsityöläisten ja muiden ryhmittymien häiriökäyttäytymistä, estäen siten tieteilijöitä tapaa- masta toisiaan.²² Tieteilijät alkoivat tavata toisiaan taas 1659 joukkojen poistuessa Gresham Collegesta ja Brouncker oli 28.11.1660 yksi Royal Societyn perustamiskokouksessa paikalla olleista jäsenistä.²³

Vuoden 1660 aikana Brouncker oli osallistunut myös politiikkaan. Hän oli yksi monista julis- tuksen allekirjoittajista, joka tunnusti muiden tavoin kenraali Monckin oikeudet maan lakien ja oikeuksien palauttajana.²⁴ George Monck toimi 1660-luvun taitteessa Skotlannin ylipäällik- könä ja päätti asettaa itsensä armeijaa vastaan. Hän pyrki palauttamaan parlamentin valtaan marssimalla joukkoineen Lontooseen alkuvuodesta 1660. Tilanne johti lopulta kuninkaan val- lan palauttamiseen.²⁵ Brouncker valittiin myös Westburyn edustajaksi niin kutsuttuun kon- venttiparlamenttiin, joka äänesti monarkian palauttamisesta.²⁶ Parlamentti kokoontui ensim- mäisen kerran 25.4. ja julisti 8.5. Kaarle II:n laillisen oikeuden hallitsijana. Parlamentti val- misteli tarpeellisia lakiesityksiä ja sopimusehtoja uuden hallinnon toiminnan mahdollista- miseksi. Brounckerin rooli parlamentin jäsenenä päättyi kuninkaan hajottaessa parlamentin 29.12.1660.²⁷

²⁰ Scott & Hartley 1960, 147–148, 151. Brounckerin anonyymi nimi oli a Person of Honour, vaikka Scottin ja Hartleyn artikkelissa käytetään Honourin tilalla sanaa Quality, mitä honour myös silloin tarkoitti. Anonyymit kirjoittajanimet olivat suhteellisen tavanomaisia 1600-luvun Englannissa, joskin Brounckerin osalta teos tiedet- tiin hänen työkseen.

²¹ Gresham College on Sir Thomas Greshamin tahdosta vuonna 1597 perustettu kaupungin hallinnoima oppi- misinstituutio, joka 1660-luvulla sijaitsi Greshamin entisessä huvilassa. Royal Society käytti sitä pääsääntöisenä tapaamispaikkanaan vuoteen 1710 asti. Latham 1983, Gresham College, 161–162.

²² O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto; Porter 2012, 37.

²³ Scott & Hartley 1960, 150.

²⁴ Scott & Hartley 1960, 150. Kenraali George Monckia alettiin kutsua Albemarle'n herttuaksi tämän saatua arvo- nimen 7.7.1660. Esimerkiksi Pepys viittaa häneen pääsääntöisesti päiväkirjamerkinnöissään Albermarlena. Sa- muel Pepysin päiväkirja, passim. Tieto Monckin aatelistittelistä, ks. Latham'n viite, Samuel Pepysin päiväkirja 21.8.1660a, 228.

²⁵ Latham 1983, Monck, George, cr. Duke of Albemarle 1660, 247. Yksityiskohtaisemmin Monckin toimista ja Lontoon tilanteesta ennen kuninkaan valtaan paluuta, ks. De Kray 2008, 39–54. Aikalaisnäkökulmaa tarjoaa esim. Samuel Pepys päiväkirjansa sivuilla.

²⁶ O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto.

²⁷ Convention Parliament (1660), Wikipedia-artikkeli.

2 Varakreivi Brouncker julkisessa tilassa

2.1 Johtohahmo ja jokapaikanhöylä – Brounckerin työt ja velvollisuudet

Brouncker oli nähtävästi vuoden 1660 aikana siirtynyt rauhallisen ja matalan profiilin elämästään Oxfordista Lontooseen hoitamaan velvollisuuksiaan parlamentin jäsenenä ja kuninkaan palattua hallitsijaksi olemaan taas avoimesti monarkiaa ja kuningasta tukeva rojalisti. Kasvaneen ja yhteiskunnallisesti aiempaa tärkeämmän roolinsa takia Brounckerin sosiaalinen verkosto, joka koostui 1650-luvulla pitkälti tieteestä kiinnostuneiden kollegoiden ja ystävien joukosta muun muassa Gresham Collegen ja kirjeenvaihdon kautta, vaikuttaa laajentuneen 1660-luvulla. Verkosto kasvoi monipuolisesti hovin jäsenistä, hallinnon virkamiehistä ja kauppiaista sekä kulttuurin alan ammatteja harjoittavista ihmisistä. Sosiaalisten suhteidensa avulla Brouncker on oletettavasti myös valittu tärkeimpiin työtehtäviinsä.

Ehkäpä merkittävin työ Brounckerille itselleen oli toimiminen Royal Societyn presidenttinä. Brouncker rakasti matematiikkaa ja musiikkia.²⁸ Oli siis luonnollista, että työ matematiikan ja luonnonfilosofian²⁹ äärellä oli hänelle mielekästä puuhaa. Royal Societyn perustamiskokouksessa päätettiin, että yhdistys kokoontuisi viikoittain Gresham Collegessa. Tapaamiset järjestettäisiin keskiviikkoisin alkaen kello kolme iltapäivällä. Kokousten tarkoituksena oli tarjota luonteva tapa keskustelemiselle sekä siten edistää kokeellisen luonnonfilosofian oppimista ja kokeellisuutta itsessään. Jäsenten sovittiin myös maksavan viikoittain rahaa yllättävien kustannuksien varalta ylläpitääkseen suhteensa Royal Societyyn.³⁰ Brouncker oli aktiivisesti paikalla kokouksissa ja osallistui siten muiden mukana Royal Societyn alkuvaiheen päätöksiin. Niihin lukeutuivat esimerkiksi jäsenmäärästä, hallinnollisista rooleista, niihin valitsemisesta ja hallinnon palkoista päättäminen.³¹ Brouncker itse ei vielä tuolloin ottanut hallinnollisia tehtäviä hoitaakseen. Hän keskittyi enemmän käytännön kokeiden valmisteluihin, toteuttamisiin sekä oli osana eri työryhmiä liittyen tieteellisiin kysymyksiin vastaamiseen.³²

Royal Society ei ollut vielä ennen vuotta 1662 instituutio, vaan epävirallisempi ryhmittymä. Alusta asti sillä oli silti kuningas Kaarle II:n tuki ja hyväksyntä.³³ Kuningas myönsi vuonna

²⁸ O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto.

²⁹ 1600-luvulla luonnontieteet eivät olleet vielä muokkautuneet nykyisenkaltaisiksi tieteenaloiksi, vaan niitä kutsuttiin vielä yhtenäisellä termillä luonnonfilosofia.

³⁰ Birch 1756, 3–4. Viikoittain maksettava summa oli yksi shillinki.

³¹ Birch 1756, 4–7.

³² Birch 1756, 12, 15–16, 18.

³³ Birch 1756, 4.

1662 Royal Societylle rahoituksen ja siten laillisen oikeutuksen toimia julkisena yhtymänä, jolla olisi samantyylinen asema kuin siihen aikaan Lontoossa rahoitetuilla kauppakomppani-oilla. Tämä muokkasi myös Societyn etuoikeuksia ja asemaa Lontoossa poliittisesti ja sosiaalisesti. Myös Societyn hallinnointi ja siihen liittyneet säännökset kokivat muutoksia. Royal Society jaettiin institutionaalisen tunnustuksensa myötä tavallisiin jäseniin, neuvostoon ja presidenttiin.³⁴ Kuningas ehdotti Brounckeria Royal Societyn presidentiksi laillisen oikeutuksen yhteydessä. Ehdotuksen taustalla vaikutti useita sosiaalisia tekijöitä. Heinäkuussa 1662 tapahtunut presidentiksi ehdottaminen perustui hyviin suhteisiin kuninkaan kanssa sekä Brounckerin maineeseen matemaatikkona. Hänellä oli myös runsaasti vapaa-aikaa.³⁵ Myös Brounckerin naimattomuus ja innokkuus mahdollistivat laajan omistautumisen Societyn toiminnalle.³⁶

Presidenttinä Brounckerin työnkuvaan kuului edelleen kokeiden toteuttamista ja niiden valvomista sekä kokouksiin osallistumista ja hallinnollisista asioista päättämistä. Niiden lisäksi hän alkoi edustamaan Societyä myös julkisesti. Tutkijat Lotte ja Glenn Mulligan huomioivat presidentin toimineen asemassaan Societyn julkisena ruumiillistumana. Sen sijaan sihteeri vaikuttivat enemmän instituution sisällä ja olivat tehtäviensä takia päivittäisessä tekemisessä suuremmissa roolissa. Sihteeri toimivat organisoijina ja aikalaiset myös huomioivat heidät paremmin tehtäviensä osalta kuin esimerkiksi presidentin.³⁷ Vaikka Brouncker ei hallinnoinut Royal Societyä järin suuresti, hänen täytyi allekirjoittaa määräyksiä ja hänen roolinsa oli näkyvä kokouksissa.³⁸ Brouncker toimi muun muassa erilaisten sosiaalisten tapaamisten ja suhteiden luomiseen liittyvien seurueiden johdossa.³⁹ Tutkija Michael Hunter toteaa, että erittäin aktiivisten jäsenten toimilla oli suuri vaikutus Royal Societyn alkuvuosien toimintaan ja sen luonteeseen. Brouncker oli yksi jäsenistä, jotka osallistuivat jatkuvasti kokouksiin. Myös niihin, joihin heidän ei olisi tarvinnut tulla.⁴⁰ On perusteltua todeta Brounckerin toimineen paitsi julkisesti johtajana, myös laaja-alaisesti instituution sisällä olemalla jatkuvasti läsnä ja saamalla tietoa niin kokeista kuin Societyn tilanteesta yleisellä tasolla.

Royal Societyn presidentin viran lisäksi Brouncker sai kuninkaalta vuonna 1662 myös hoviin liittyviä vastuutehtäviä. Brouncker, jonka isää Sir Williamia kuningas Kaarle II arvosti suuresti, oli myös kuninkaan suosiossa ja sai uskollisuudestaan nimityksen kuningatar Katariina

³⁴ Hunter 1989, 2–3.

³⁵ Scott & Hartley 1960, 150–151.

³⁶ O'Connor & Robertson 2002, William Brouncker, MacTutor. Verkkosivusto.

³⁷ Mulligan & Mulligan 1981, 329.

³⁸ Muun muassa puhuttelun, fyysisen position ja luvan antamisten suhteen. Ks. esim. Birch 1756, 253, 264.

³⁹ Brouncker muun muassa tapasi Ranskan suurlähettilästä. Samuel Pepysin päiväkirja 21.10.1668i.

⁴⁰ Hunter 1989, 35.

de Bragançan⁴¹ neuvonantajaksi, sekä kuningattaren sinetin haltijaksi.⁴² Hovissa Brouncker kuului myös kuninkaan veljen, Yorkin herttuan⁴³ kotitalouden hallintoon virkamiehenä ennen kuin poliittiset vastustajat onnistuivat muutosvaatimuksissaan vuoden 1667 lopulla.⁴⁴ Hovin virkojensa puolesta Brouncker lienee suorittanut pyyteettömästi tehtävänsä, eikä niistä ole julkisena toimenä erityisiä tai poikkeavia mainintoja.⁴⁵ Brouncker on toisaalta velvollisuuksiensa puolesta ollut säännöllisesti läsnä kuninkaallisen palatsin alueella, ja hoitanut myöhemmin myös laivaston virkamiehenä osan toimistaan Whitehallissa⁴⁶ ja sen ympäristössä.⁴⁷ Tämä viittaa Brounckerin olleen valmiina toteuttamaan määräyksiä nopealla varoitusajalla.

Loppuvuoden 1664 aikana Brouncker sai uuden ja laajan toimenkuvan laivaston⁴⁸ amiraliteetin hallinnolliselta puolelta laivastoesikunnan⁴⁹ virkamiehenä jo olemassa olleiden tehtäviensä rinnalle. Amiraliteettiin eli johtokuntaan kuuluivat tuolloin Yorkin herttua, joka johti amiraalina laivastoa kuninkaan ja valtakunnanneuvoston⁵⁰ valvonnan alaisena sekä hallinnollinen ja juridinen elin, jotka puolestaan toimivat amiraalin alaisuudessa.⁵¹ Laivastoesikunnan muodostivat pääasiassa amiraalin auktoriteetilla tehtäviinsä määrättyinä olevat päävirkamiehet, jotka olivat vastuussa laivaston henkilöhallinnon johtamisesta. Päävirkamieheksi luettiin rahastonhoitaja, pääkirjanpitäjä, resurssientarkastaja ja pääkirjuri, jotka muodostivat vuodesta 1660 alkaen laivastoesikunnan yhdessä kolmen komissaarin kanssa.⁵² Brouncker toimi yhtenä komissaareista, ja hänellä oli muiden jäsenten tavoin kaksi henkilökohtaista kirjuria.⁵³ Laivaston

⁴¹ Katariina kuului portugalilaiseen Bragançan hallitsijasukuun. Latham 1983, Catherine of Braganza, 55.

⁴² Scott & Hartley 1960, 150–151.

⁴³ Tuleva kuningas Jaakko II tunnettiin ennen hallitsijakauttaan aikalaisten keskuudessa pääosin Yorkin herttuana, minkä vuoksi käytän hänestä kyseistä nimitystä tässä tutkielmassa.

⁴⁴ Samuel Pepysin päiväkirja 27.12.1667h; Latham 1983, Brouncker, William, 2nd Viscount, 46.

⁴⁵ Julkiset maininnat hovin jäsenten toimista liittyivät enempi juridisiin ja hallinnollisiin pöytäkirjoihin. Useilla hovin jäsenillä, Brouncker mukaan lukien, oli pääsääntöiset työtehtävänsä virkamiehinä tai parlamentin jäseninä, joiden saralla heidän julkiset mainintansa tapahtuivat. Yksityisesti ja suullisesti sekä henkilökohtaisten päiväkirjojen ja kirjeenvaihdon osalta tilanne lienee ollut toisenlainen. Pepys mainitsee tosin suoraan vain kerran Brounckerin työskennelleen kuningattaren neuvostossa. Samuel Pepysin päiväkirja 1.10.1666g.

⁴⁶ Kuninkaallinen palatsi.

⁴⁷ Samuel Pepysin päiväkirja, passim.

⁴⁸ Aikalaiset eivät välttämättä käsittäneet laivastoa täysin samalla tavalla kuin se nykyään määriteltäisiin. Tästä, ks. Ollard 1983, The Navy, 283.

⁴⁹ Tämän tutkimuksen puitteissa viitataan 1660-luvun hallintoelimeen, josta käytetään englanniksi termiä Navy Board muun muassa Samuel Pepysin päiväkirjassa.

⁵⁰ Privy Council.

⁵¹ Latham 1983, The Admiralty, 1–2.

⁵² Turnbull 1983, The Navy Board, 291. Päävirkamiesten (Principal Officers) tittelien tutkimuksessa käytettävät suomennotokset ovat omiani ja perustan ne osittain myös heidän tehtäviinsä hallinnossa. Tittelit englanniksi ovat Treasurer, Comptroller, Surveyor ja Clerk of the Acts.

⁵³ Turnbull 1983, The Navy Board, 292.

hallinnollinen rakenne viittaa siihen, että Brounckerin nimittämisessä hallitsijalla on taas ollut sanansa sanottavana, vaikka nimitys ei olisikaan ollut yksinään kuninkaan päätettävissä.

Brounckerin toimenkuva oli muiden komissaarien tavoin avustaa esikuntaa sen yleisissä tehtävissä.⁵⁴ Hän osallistui esikunnan yhteisiin kokouksiin ja työskenteli esikunnan toimistotiloissa säännöllisesti. Työpäivät sisälsivät pääsääntöisesti esikunnan tehtävien toteuttamista: uusien käskyjen jakoa, sopimusten ja raporttien työstämistä, virkamiesten kuulusteluita ja usein myös taloudellisten asioiden hoitamista.⁵⁵ Esikunnan yhteisiin vastuisiin kuuluivat puolestaan laivojen rakennus, korjaus sekä tarvittavien materiaalien hankinta. Lisäksi esikunta vastasi palkkojen maksusta, valvoi elintarvikkeiden⁵⁶ toimittamista ja hallinnoi laivaston telakoita.⁵⁷ Kollektiivisiin vastuisiin kuului myös läsnäolo Whitehallissa, kun esikunta raportoi Yorkin herttualle laivaston asioista tämän käskystä viikoittain.⁵⁸ Esikunnan kokoonpano oli kuitenkin vaihteleva, joten Brouncker ei läheskään aina osallistunut raportointitilaisuuksiin. Tämä johtui siitä, että suurinta vastuuta raportoinnissa käytti pääkirjurina toiminut Samuel Pepys, jonka tehtäviin kuului osallistuminen kaikkiin kokouksiin. Pepys omaksui myös roolin esikunnan puhemiehenä amiraliteetin suuntaan.⁵⁹ Tämä vähensi muiden vastuuta raportoinnin osalta. Brouncker oli silti usein läsnä⁶⁰ ja raportointi soveltui melko luonnollisesti Brounckerin päivärytmiin, johon oleskelu Whitehallin alueella usein kuului.

Laivastossa oli tietysti myös henkilökohtaisia toimenkuvia ja vastuualueita, joita hoidettiin lähes joka päivä. Ainutlaatuisempien tapahtumien sattuessa tehtäviä hoitivat eniten aikaa omanneet. Brouncker ehti 1660-luvun aikana suorittaa tavanomaisten kirjanpidon tarkistuksen ja palkanmaksun hoitamisen sekä erinäisten raporttien luomisen ohella muun muassa väärinkäytöksistä epäiltyjen virkamiesten valvontaa ja jopa kotietsinnän.⁶¹ Brouncker sai myös joulukuussa 1666 vastuulle osan pääkirjanpitäjän tehtävistä liittyen rahastonhoitajan kirjanpidon hoitamiseen.⁶² Erityispiirteensä 60-lukuun toi toinen Englannin-Hollannin sota vuosien

⁵⁴ Scott & Hartley 1960, 152.

⁵⁵ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 22.1.1667h (käskyjen jako), 12.12.1665f, 29.10.1667h (sopimukset ja raportit), 18.–19.12.1665f (kuulustelut), 12.1.1666g (talous).

⁵⁶ Elintarvikkeet koostuivat usein tietystä määrästä lihaa, herneitä, laivakorppuja ja olutta. Turnbull 1983, The Navy Board, 297.

⁵⁷ Turnbull 1983, The Navy Board, 296.

⁵⁸ Latham 1983, The Admiralty, 2.

⁵⁹ Turnbull 1983, The Navy Board, 295.

⁶⁰ Pepys usein mainitsee henkilöitä, jotka ovat läsnä raportoinnissa tai vähintään ovat Whitehallin alueella. Samuel Pepysin päiväkirja, passim.

⁶¹ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 2.8.1667h (kirjanpito), 15.12.1666g (valvonta), 22.1., 24.1.1666g (kotietsintä). Etsintään johtaneesta tapauksesta, ks. esim. merkinnät 16.11., 25.11.1665f.

⁶² Scott & Hartley 1960, 152. Määräys ei kuitenkaan siirtynyt käytäntöön heti, sillä Pepysin tietoon asia tuli vasta tammikuun 20. päivä. Samuel Pepysin päiväkirja 20.1.1667h.

1665 ja 1667 välillä, jolloin laivastoesikunnan tehtävät liittyivät pitkälti sotaan liittyviin toimiin taisteluiden ollessa käynnissä.⁶³ Brouncker omalta osaltaan oli esimerkiksi Lontoossa saamassa tietoja neljän päivän taistelusta⁶⁴, ja toisaalta myös välittämässä uutta tietoa muille esikunnan virkamiehille.⁶⁵ Sodan aikana laivastoesikunnan virkamiehet suorittivat tehtäviään paljon myös Lontoon ulkopuolella Thamesin varrella.⁶⁶ Brouncker lähti esimerkiksi laivaston telakalle Chathamiin sodan loppuvaiheissa 11.6.1667 johtamaan telakan sotatoimia Chathamissa olleen komissaarin Peter Pettin pyynnöstä hollantilaisten aloitettua Medwayn⁶⁷ hyökkäyksen paria päivää aiemmin.⁶⁸ Brouncker raportoi tilanteesta Lontooseen ja päätti vapauttaa merimiehet palveluksesta palkanmaksuongelmien takia. Hän myös ajatteli, että merimiehet voisivat viedä hyödykkeet turvaan hollantilaisten hyökkäyksiltä. Toimet eivät paljoa muuttaneet hyökkäyksen englantilaisille tappiollista lopputulosta.⁶⁹ Tutkija Richard Ollardin mukaan hyökkäystä pidetään yhtenä Englannin historian pahimmista nöyryytyksistä, ja se johti Brendan rauhansopimukseen.⁷⁰

Tutkijat J.F. Scott ja Sir Harold Hartley nostavat esille, että Brounckerin laivaston ja Royal Societyn toimenkuvien kytkeytyminen toisiinsa oli melko läheistä. Vääjäämättä laivastoesikunnan tehtävät alkoivat viedä aikaa tieteellisiin kokeisiin osallistumiselta ja siten Brounckerin osuus Societyn ydintoiminnassa väheni. Brouncker oli myös pohtinut presidentin virastaan luopumista kirjeessään Oldenburgille.⁷¹ Samuel Pepysin päiväkirjamerkinnöistä saa käsityksen, että Brouncker usein saattoi suorittaa saman päivän aikana sekä presidentin että komissaarin velvollisuuksia hyvin joustavasti ja lomittain. Tuohon aikaan ei tunnettu varsinaisia työaikoja tai velvollisuuksien hoitamistapaa ei ollut määritelty tarkasti. Laivastolla oli toki sääntönsä esikunnan jäsenten käytökselle ja tehtäville, joista nämä olivat vastuussa.⁷²

Ei ollut kovinkaan epätavallista, että Brouncker suoritti monia velvollisuuksia erilaisten toimenkuvien kautta. Usein hän suoritti ne pyyteettömästi ja intohimoisesti. Huomionarvoista on

⁶³ Sotien taustalla yhtenä pääsyynä olivat englantilaisten ja hollantilaisten kiistat kaupankäynnistä ja niihin liittyvistä merireiteistä ja -alueista. Toisessa sodassa sodanjulistukseen vaikuttivat myös osapuolten toisiaan kohtaan suorittamat vihamielisyudet. Ks. esim. Ollard 1983, *The Dutch Wars*, 110–111, 113.

⁶⁴ Neljän päivän taistelu (*Four Days' Battle*) 1. – 4.6.1666 oli yksi sodan ja historian suurimmista meritaisteluista, joka päättyi englantilaisten tappioon. Ollard 1983, *The Dutch Wars*, 115–116.

⁶⁵ Samuel Pepysin päiväkirja 4.6., 7.6.1666g.

⁶⁶ Muun muassa syyskuussa 1665 Brouncker ja muut suorittivat laivoilla paljon velvollisuuksiaan. Ks. Samuel Pepysin merkintöjä kyseiseltä kuukaudelta.

⁶⁷ Medway on joki Thamesin eteläpuolella, jonka rannalla Chathamien telakka sijaitsi.

⁶⁸ Samuel Pepysin päiväkirja 10.–11.6.1667h.

⁶⁹ Samuel Pepysin päiväkirja 14.–15.6.1667h.

⁷⁰ Ollard 1983, *The Dutch Wars*, 117.

⁷¹ Scott & Hartley 1960, 154.

⁷² Scott & Hartley 1960, 152.

niiden määräytyminen pitkälti kuningas Kaarle II:n ja Yorkin herttuan ehdotuksista ja käs-
kyistä. Syitä Brounckerin valitsemiselle olivat hänen hyvät sosiaaliset suhteensa, kykynsä ja
suotuisa elämäntilanteensa. Toimenkuvat sisälsivät myös hyvin laajasti erilaisia työtehtäviä,
ja ne vaativat usein hallinnollisia taitoja, sosiaalisia kanssakäymisiä, johtamis- ja informaatio-
käsittelyn taitoa sekä käytännön kykyä kirjoittaa raportteja, tarkastaa kirjanpitoa ja laaja-alai-
sesti myös ymmärtää sekä toteuttaa tieteellisiä kokeita. Tehtävät sijoittuivat myös hyvin eri-
laisiin tilanteisiin normaaleista arkipäivän kokouksista sota-ajan taisteluiden etulinjoihin.

2.2 ”My Lord” – Brounckerin keinot sosiaalisen aseman osoittamiseen

Brounckerin toimenkuvat sisälsivät pääsääntöisesti johtamisaseman tehtäviä, mutta toisaalta
toimenkuvuihin sisältyi tietyssä mielessä lojaaliuden osoittaminen kuninkaalle, joka oli ehdotta-
nut Brounckeria Royal Societyn presidentiksi ja antanut tälle hovin jäsenenä erilaisia pyyntöjä
toteutettavaksi. Lojaaliutta tuli myös osoittaa amiraliteetille, parlamentille ja tiedeinstituution
jäsenille, jotka olivat valinneet Brounckerin luottamusvirkoihinsa. Brouncker vastasi julki-
sesta käytöksestään sekä tekemistään päätöksistä heille suorasti tai epäsuorasti. Vastaavasti
työntekijöille Brounckerin alaisuudessa ja hierarkkisesti ajateltuna yhteiskunnassa alemmassa
asemassa olleille hän osoitti sosiaalisesti korkeamman asemansa erinäisin keinoin. Sosiaali-
selta kannalta oman asemansa osoittamisen voidaan olettaa olleen tärkeää ja julkisesti siihen
pyrittiin niin pukeutumisen, omaisuuden kuin sosiaalisen kunnioituksen avulla.

Tutkijat J.L. Nevinson ja Robert Latham toteavat pukeutumisen osalta ylemmän keskiluokan
ja hovin noudattaneen kuninkaan määräyksiä tai pyrkineen ottamaan monarkeilta vaikutteita.
Muoti oli 1660-luvun aikana hollantilaisilta ja ranskalaisilta omaksuttua ja se muuttui vuosi-
kymmenen mittaan niin hattujen, vaatteiden kuin kenkien osalta, mutta herrasmiehen tunnisti
aina pukumiekasta, jota he pitivät mukanaan ulkona liikkeussaan.⁷³ Hovin jäsenenä
Brouncker pukeutui hyvin suurella todennäköisyydellä aikalaistensa tavoin ja piti itseään mitä
todennäköisimmin herrasmiehenä. Herrasmiehet kantoivat usein mukanaan myös hanskoja.⁷⁴
Pepys mainitsee erään Royal Societyn kokeen polttaneen Brounckerin hanskan ja kerran hei-
dän pukeneen vihreät nauhat hattuihinsa Brounckerin syntymäpäiväjuhlissa.⁷⁵ Brouncker

⁷³ Nevinson & Latham 1983, Dress and personal appearance, 98–100.

⁷⁴ Nevinson & Latham 1983, Dress and personal appearance, 100.

⁷⁵ Samuel Pepysin päiväkirja 12.3.1668i (hanska), 1.11.1665f (hattu).

omisti lisäksi kellon ja lainasi Pepysille tämän sanoin ”elegantin kävelykepin”.⁷⁶ Nämä ovat päiväkirjassa harvoja mainintoja Brounckerin pukeutumisesta ja asusteista. Koska Pepys itse oli kiinnostunut pukeutumisesta⁷⁷, voidaan olettaa, että Brouncker pukeutui ajan tapaan tyyppillisesti ja herrasmiesmäisesti, sillä yleensä normaalista poikkeavia havaintoja kirjannut Pepys ei kokenut tarpeellisenä kuvailla esimerkiksi Brounckerin normipukeutumista. Brounckerin voidaan myös melko varmasti olettaa käyttäneen ajalle tyyppillistä peruukkia. Peruukit olivat yleistyneet Englannissa nopeasti restauraation jälkeen, ja jälleen kuningas sekä Yorkin herttua määrittivät tyyliä.⁷⁸ Pukeutumismääräysten perusteella Brouncker osoitti pukeutumisellaan paitsi yhteiskunnallista asemaansa myös uskollisuuttaan kuninkaalle pitämällä tyyliinsä hovin mukaisena, vaikka kuvailuita pukeutumisesta on niukasti.

Pukeutumisen ohella julkisesti yhteiskunnallisesta asemasta kertoi maallinen omaisuus. Eri-tyisesti hevoscärryt ja asunnot, joita etenkin ylempiluokkaiset omistivat, symboloivat varallisuutta ja yhteiskunnallista asemaa hyvin. Brouncker liikkui useasti omistamillaan hevoscärryillä paikasta toiseen ja myös kuljetti aikalaisia, etunenässä kollegoitaan ja ystäviään sekä läheisiään, kärryillään.⁷⁹ Pepys kirjoitti erään kerran heidän saapuneen Lontooseen neljän hevosen vetämänä, ja piti sitä aatelismiehen saapumisena, kun kaikkialla ovivahdit kumarsivat ja köyhät kerjäsivät.⁸⁰ Tämä kuvastaa selkeästi Brounckerin kärryjen ja hevosten määrän luomaa arvostusta. Brounckerilla oli myös oma talli ja ainakin kuusi hevosta.⁸¹ Toisaalta on huomiotava, että Brouncker ei aina käyttänyt omia kärryjään, vaan hän saattoi siirtyä paikasta toiseen myös jalkaisin, veneellä tai muiden omistamilla kärryillä. Arvostusta ei siten osoitettu hänelle jatkuvasti.

Myös asunto kieli Brounckerin korkeasta asemasta yhteiskunnassa. Brouncker asui pääsääntöisesti korkeatasoisella alueella Covent Gardenissa⁸² yhdessä alueen suurimmista asunnoista.⁸³ Hänellä oli myös huoneisto laivastoesikunnan rakennuksesta Lontoon vastakkaisella

⁷⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 22.12.1665f (kello), 4.9.1665f (kävelykeppi). Pepys käytti kävelykeppiä (cane) kuvaillaessaan sanaa neat, jolla tarkoitti komeaa tai eleganttia. Pepysin käyttämien sanojen merkityksessä auttaa Lockettin sanasto. Ks. Lockett 1983, *Large Glossary*, 565–622.

⁷⁷ Ainakin omastaan. Nevinson & Latham 1983, *Dress and personal appearance*, 98.

⁷⁸ Nevinson & Latham 1983, *Dress and personal appearance*, 100.

⁷⁹ Samuel Pepysin päiväkirja, passim.

⁸⁰ Samuel Pepysin päiväkirja 5.1.1666g.

⁸¹ Samuel Pepysin päiväkirja 28.7.1666g.

⁸² Covent Gardenin alue oli rakennettu italialaistyylliseksi tyylikästä punatiiltä hyödyntäen. Se sijaitsi lähellä kuninkaallisen palatsin aluetta. Reddaway & Latham 1983, *Covent Garden*, 76.

⁸³ Latham 1983, *Brouncker, William, 2nd Viscount*, 47.

laidalla.⁸⁴ Huoneiston hän otti haltuunsa alkuvuodesta 1667, mutta vaihtoi sen myöhemmin toiseen rakennuksen sisällä.⁸⁵ Brouncker piti rakennuksen huoneistoja vara-asuntoina, mutta majoittui niissä joitakin aikoja. Lisäksi Brouncker, kuten moni muu hovin jäsen ja virkamies, muutti ruton riehussa pois Lontoosta Thamesin varrelle Greenwichiin väliaikaiseen huoneistoon loppuvuodeksi 1665.⁸⁶ Lisäksi Brouncker saattoi majoittua pitkäaikaisen naisystävänsä, näyttelijätär Abigail Williamsin niin ikään Covent Gardenissa sijainneessa huoneistossa. Greenwichissä ja laivastoesikunnan rakennuksessa Brouncker ja Williams asuivat puolestaan yhdessä.⁸⁷ Asuntojen sijainnit kertovat Brounckerin olleen hyvinkin korkeassa asemassa, sillä harvoilla oli varaa omistaa tai asuttaa useampaa kuin yhtä huoneistoa kerrallaan lukuun ottamatta varakkaimpia virkamiehiä, aateliala ja hoviala. Historiantutkijat Stéphane van Damme ja Janet Dickinson myös huomioivat aatelisten usein eläneen hovin lähellä pyrkiessään tehtäviin hovissa tai hoitaessaan niitä.⁸⁸ Myös seikka, että Brouncker kykeni ruton aikana muuttamaan pois Lontoosta, paljastaa hänen olleen paremmassa asemassa kuin moni muu.

Materiaaliset statussymbolit olivat usein sanattomia viestejä henkilön asemasta, mutta selvemmin asia ilmeni sanallistettujen, joko suullisten tai kirjallisten, viestien kautta. Pepys ja muut tahot kirjoittivat tavan mukaan Brounckerista muodossa ”my Lord Brouncker”⁸⁹, mikä kuvasti hänen aatelistarvoaan. Ilmaisuuksia toistui myös yleisesti henkilön puhuttelussa hyvien tapojen mukaisesti, vaikka kirjalliset lähteet eivät sitä suoraan kykene kertomaan. Brouncker henkilökohtaisesti oli melko tarkka ainakin julkisesti puhuttelustaan ja kohtelustaan arvonsa mukaisesti. Hän oli esimerkiksi harmistunut sukulaiselleen ja kohdellut tätä melko töykeästi, kun tämä oli kutsunut Brounckeria sedäksi keskustelussa erään hienon naisen kanssa.⁹⁰ Myös tullessaan kuulusteluun Brouncker toivoi, että hänet kutsuttaisiin sisään ja hän saisi arvostusta asemansa takia, muttei sitä erityisemmin saanut. Tutkija Robert Latham mukaan irlantilainen aatelistarvo ei ollut niin korkea-arvoinen.⁹¹ Nämä merkit viittaavat myös siihen, että

⁸⁴ Hallinto vuokrasi suuren rakennuksen pohjoispuolta Seething Lanen itäpuolelta, läheltä Toweria. Se sisälsi viisi asuinhuoneistoa virkamiehille, toimistotilat, ja portieerin huoneen. Reddaway & Latham 1983, *The Navy Office*, 299.

⁸⁵ Brouncker sai huoneiston haltuunsa 11.2. Samuel Pepysin päiväkirja 10.2.1667h. Asunnosta on ohimeneviä mainintoja tapaamisten ja työnteon merkeissä, esim. 2.8.1667h. Huoneistonvaihdosta, ks. 4.–5.5.1669i.

⁸⁶ Mainintoja Brounckerin huoneistosta Greenwichistä löytyy elokuun 26. päivästä alkaen ks. esim. Samuel Pepysin päiväkirja syyskuu 1665f. Muuttajista laajemmin, ks. Morris 1983, *The Plague*, 331–332.

⁸⁷ Samuel Pepysin päiväkirja 13.1.1666g (Covent Garden), 26.8.1665f (Greenwich), 7.5.1669i (esikunta).

⁸⁸ Damme & Dickinson 2018, 348.

⁸⁹ Pepys ei tätä tosin aina tehnyt, ja lisäksi Brouncker saattoi olla kirjoitettuna hieman eri tavoilla. Ks. esim. päiväkirjan merkintöjä.

⁹⁰ Samuel Pepysin päiväkirja 6.8.1666g.

⁹¹ Samuel Pepysin päiväkirja 22.10.1667h. Ks. myös Latham viite, 22.10.1667h, 495.

Brounckerin ei aina koettu olevan tarpeeksi korkea-arvoinen muista eroavan kohtelun saamiseksi.

Varhaismodernilla ajalla julkinen maine ja kunnia olivat tärkeitä ja tähän vaikuttivat miesten kohdalla sosiaalinen, taloudellinen ja aviollinen tilanne. Historiantutkija Bernard Cappin mukaan vaatimukset eivät kuitenkaan olleet yksioikoisia, vaan sanansa pitävä ja velkansa maksava nähtiin rehellisenä, kun taas aviollista ja omaa talouttaan itsenäisesti hoitavaa miestä kunnioitettiin.⁹² Brouncker ei koskaan mennyt naimisiin eikä hänellä ollut lapsia.⁹³ Tämä saatiin nähdä kunnioitusta vähentävänä asiana aikalaisten silmissä. Toisaalta Brounckerin naisystävä Abigail Williams ei edes voinut mennä naimisiin, sillä Williams eli ainoastaan erossa aviomiehestään.⁹⁴ Koska tuolloin Englannissa oli mahdotonta saada avioeroa,⁹⁵ lienee Brouncker ollut osittain myös yhteiskunnan sosiaalisten normien uhri avion suhteen. Toki huhujen mukaan Brounckerilla saattoi olla myös toinen nainen eikä hän ollut Williamsin kanssa pelkästään rakkauden tähden.⁹⁶ Tämä puolestaan viittaa siihen, että Brouncker ei kokenut välttämättä tarpeellisenä avioliittoa vaan saattoi nähdä elämässään tärkeämpiä asioita, kuten omistautumisen Royal Societylle, jossa hänen maineensa oli J.F. Scottin ja Sir Harold Hartleyn mukaan korkeassa arvossa.⁹⁷ Bernard Capp toteaa, että myös naimattomilla miehillä oli omanlaisensa kunniakoodisto ja jotkin eliitin osat kunnioittivat siveettömiä, juomista ja uhkapelaamista harrastavia miehiä.⁹⁸ Tämä saattoi olla yksi syy Brounckerin valinnalle olla menemättä naimisiin ja ansaita perinteisempää kunnioitusta julkisesti.

Brouncker osoitti julkisesti sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaansa erilaisin tavoin. Hänen kärryensä, joita saattoi vetää jopa kuusi hevosta, näkyivät Lontoon kaduilla ja keräsivät kunnioitusta. Brouncker asui varakkaammalla alueella ja kykeni asumaan useammassa huoneistossa kerrallaan osoittaen siten materiaalisen omaisuuden avulla asemaansa aikalaisille. Henkilökohtaisella tasolla herrasmiesmäinen pukeutuminen ja tietoinen halu saada sosiaalisissa kanssakäymisissä osoitettu arvostus aatelisarvon avulla toimivat Brounckerin keinoina osoittaa sosiaalista statustaan. Toisaalta Brounckerin naimattomuus sekä yksittäisten henkilöiden

⁹² Capp 2018a, 27.

⁹³ William Brouncker, 2nd Viscount Brouncker, Wikipedia-artikkeli.

⁹⁴ Latham 1983, Williams, [Abigail], 486–487.

⁹⁵ Capp 2018a, 33.

⁹⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 6.8.1666g, 21.5.1667h.

⁹⁷ Scott & Hartley 1960, 150.

⁹⁸ Capp 2018a, 27.

osoittama kunnioituksen puute saattoivat alentaa sosiaalisen aseman arvostusta aikalaisten silmissä.

2.3 ”Very silly solicitor” – aikalaisten julkisia näkemyksiä varakreivistä

Vaikka Brouncker kykeni osoittamaan yhteiskunnallisen asemansa erilaisin keinoin ja velvollisuuksiensa avulla toteuttamaan häneen kohdistettuja odotuksia ja saamaan arvostusta, aikalaisten ajatukset ja näkemykset Brounckerista olivat usein ristiriitaisia. Ne perustuivat erilaisiin tilanteisiin ja henkilön sosiaalinen suhde Brounckeriin saattoi olla yksi avaintekijöistä. Toisaalta Brounckerin sanat ja teot vaikuttivat tulkintoihin. Julkiset väittelyt, poliittiset ja juridiset toimenpiteet sekä yleiset tapahtumat tarjosivat aikalaisille tilaisuuksia mielipiteiden muodostamiselle.

Yksi näkyvimmistä tavoista julkiselle näkemyksien osoittamiselle liittyi argumentointiin ja puhumisen taitoon. Englannissa opiskelu nojasi vahvasti retoriikkaan ja humanistiseen käsitukseen puhetaidossa harjaantuneesta miehestä, joka kykeni niin vakuuttamaan yleisönsä kaunopuheisuudellaan kuin järkensä avulla toimimaan moraalisesti oikein.⁹⁹ Järjen roolia varhaismodernina aikana voidaan pitää historiantutkija Rob Boddicen mielestä leimallisena johtuen poliitikkojen ja filosofien ajatusten määrittelevästä vaikutuksesta. Esimerkiksi René Descartesin näkemykset rationaalisesta ajattelusta leimaavat aikakautta, vaikka monet kokivat tunteet ja järjen erottamattomina.¹⁰⁰ Käytännössä tämä näkyi Brounckerin ja muiden väittelyissä ja puheissa siinä, että retorisia keinoja ei rajoitettu järjen tai tunteiden valossa. Tutkija Tommi Alho toteaa kaiken retorisen toiminnan pyrkivän suostutteluun, ja 1600-luvulla keinoina olleen puhujan uskottavuus, tunteisiin vetoaminen sekä järjellinen argumentointi. Varhaismodernilla ajalla korostui eritoten voiton saavuttaminen keskusteluissa, mikä vaikutti myös retoriikan tyyliin voimakkaasti, jopa loukkaavuuksien ja rajun kielenkäytön käyttämisen muodossa.¹⁰¹

Väittelyillä oli siis todetusti suuri merkitys julkisesti, ja väittelytaitojen avulla muut myös muodostivat näkemyksiään toisista. Brounckerin väittelytaidot olivat oletettavasti Oxfordin peruja. Hän myös käytti niitä usein, mutta niiden toimivuudesta voi ainakin Samuel Pepysin mielestä olla montaa mieltä. Pepys esimerkiksi kommentoi laivaston virkamiehen

⁹⁹ Alho 2022, 103.

¹⁰⁰ Boddice 2022, 145–146.

¹⁰¹ Alho 2022, 110, 112–113. Retorisilla keinoilla on myös tutummat nimet eetos, paatos ja logos.

Carkessen¹⁰² kuulemisessa 8.3.1667: ”[–] and my Lord Brouncker, like a very silly solicitor, argued against me and us all for him.” Pepys myös ilmaisi Brounckerin tehneen itsensä tilanteessa julkisesti hölmöksi.¹⁰³ Tässä tapauksessa on syytä huomioida Pepysin omat puhujantaidot, jotka olivat poikkeuksellisen hyvät ja niitä kehuittiin ympäri hovia sekä kaupunkia.¹⁰⁴ Pepys tulkitsi ja koki pääsääntöisesti Brounckerin väittelytaidot häntä itseään heikommiksi tai toisinaan arvioi tämän argumenttien olevan häviäviä. Brouncker esimerkiksi väitteli tohtori Charletonin kanssa lajien hampaiden muodosta väittäen lajien etsivän hampaille sopivaa ravintoa. Pepys tulkitsi silti Charletonin väittelyn voittajaksi tämän väittäessä hampaiden muovautuvan saatavilla olevan ravinnon mukaan.¹⁰⁵ Luultavasti Pepysin mielipiteeseen vaikuttivat tohtori Charletonin perustelut, jotka vetosivat Brounckerin vastaavia paremmin.

Useissa keskustelutilanteissa Brouncker ei väitellyt hillitysti vaan argumentoi kiivaasti tai jopa riiteli asioista. Riidat tapahtuivat eritoten Pepysin ja muiden laivastoesikunnan jäsenten, kuten komissaari Sir William Pennin kanssa.¹⁰⁶ Riitojen aiheet liittyivät usein hoidettaviin asioihin tai henkilökohtaisista pyrkimyksistä syntyneisiin ristiriitoihin, kuten Carkessen korruptiotapauksessa, jossa Brouncker häntä ainoana laivastoesikunnassa puolusti.¹⁰⁷ Pepysin kuvaukset riitatapahtumista kertovat myös, että Brouncker lähti itse usein tilanteesta pois paikalta. Esimerkiksi 8.2.1667 Pepys kirjoitti Brounckerin ja Pennin riitelystä: ”[–] and so hot they grew upon it that my Lord Brouncker left the office.” Penn ilmaisi riidan jälkeen raivoissaan Brounckerin toiminnan välinpitämättömyydeksi ja Pepys puolestaan tyytyväisyytensä tilanteen aikana.¹⁰⁸ Kuvaus osoittaa, että Brouncker ei aina kyennyt julkisesti käsittelemään riitatilanteita loppuun kovinkaan hyvin. On toki huomioitava, että riitelyt liittyivät useimmiten laivastoesikunnan asioihin, sillä ne eivät olleet Brounckerin vahvinta osa-aluetta. Tämä saattoi vaikuttaa Brounckerin toimintaan negatiivisesti laivastoon liittyvissä riitatilanteissa toisin kuin tieteellisistä asioista väitellessä, missä Brouncker koki olevansa osaavampi.

¹⁰² James Carkesse oli Brounckerin kirjuri ja Royal Societyn jäsen, jota syytettiin korruptiosta. Latham 1983, Carkesse, [James], 52–53.

¹⁰³ Samuel Pepysin päiväkirja 8.3.1667h. Lainauksen suomennos ”[–] ja arvon lordi Brouncker, niin kuin todella typerä lainedustaja, väitteli minua ja meitä kaikkia vastaan hänen puolestaan.” Tutkimuksen kaikki suomennokset ovat omiani.

¹⁰⁴ Pepysiä kehuittiin erityisesti puheestaan parlamentissa, jonka hän piti 5.3.1668. Kehuista, ks. esim. Samuel Pepysin päiväkirja 6.3., 18.3.1668i.

¹⁰⁵ Samuel Pepysin päiväkirja 28.7.1666g.

¹⁰⁶ Pepysin kanssa riitelyistä esim. Samuel Pepysin päiväkirja 7.5., 15.–16.5.1667h.

¹⁰⁷ Tapausta voi seurata Pepysin merkinnöistä vuoden 1667 helmikuun ja toukokuun välisenä aikana.

¹⁰⁸ Samuel Pepysin päiväkirja 8.2.1667h. Suomennos ”[–] ja heistä tuli siinä niin kiivaita, että arvon lordi Brouncker lähti toimistosta.”

Pepys kommentoi usein Brounckerin toimia ja väitteitä, mutta kirjoitti myös muiden sanomista mielipiteistä Brounckeriin liittyen. Mielipiteet korostuivat eritoten oikeudellisissa prosesseissa ja poliittisiin liikehdintöihin keskittyneissä keskusteluissa. Tutkija Gary De Kray nostaa esille anglikaanijohdettujen poliittisen vallan kyseenalaistamisen toisen Englannin-Hollannin sodan aikana ja lopulta avoimen haastamisen vuodesta 1667 alkaen.¹⁰⁹ Tämä näkyi osaltaan uudempien parlamentin ja hovin jäsenten pyrkimyksenä syrjäyttää kuninkaan ja Yorkin herttuan luottamustoimiin asettamia henkilöitä pois asemistaan. Brounckeria ja laivastoiesikuntaa syytettiin väärinkäytöksistä esimerkiksi sodan aikana ja esikunnan jäsenet olivat myös väärinkäytöskomitean¹¹⁰ kuulusteltavina. Brounckeria syytettiin pääsääntöisesti toimistaan vapauttaa miehet palveluksesta maksutiketein¹¹¹ Chathamissa sodan loppuvaiheissa sekä kyseisen paikan heikosta puolustuksesta.¹¹²

Pepys jätti usein nimeämättä Brounckerin toimintaan julkisesti tyytymättömiä ihmisiä ja kirjoitti yleisemmällä tasolla. Merkinnöistä selviää silti, että moni haki Brounckerista syyppäätä Chathamien hyökkäyksen lopputulokselle. Esimerkiksi Albemarlen herttua syytti Brounckeria tuoreeltaan tilanteen aiheuttamisesta Chathamissa ja myöhemmin Brounckeria syyllistivät ainakin Sir Spragge ja Crispin kuulemisessa.¹¹³ Myös kanssakomissaari ja Yorkin herttuan sihteeri, Sir William Coventry koki Brounckerin pyrkimykset käyttää häntä tekonsa puolustuksena vaivaannuttavina.¹¹⁴ Yleisellä tasolla suuri osa väärinkäytöskomiteasta ja oikeastaan parlamentin jäsenistä syyllisti Brounckeria verbaalisesti ja pyrki syyllisyyden osoittamiseen epäsuoremmillakin tavoilla. Esimerkiksi Sir Clarges syytti laivastoiesikunnan resurssientarkastajaa Sir William Battenia väärennetyistä määräyksistä, jolla olisi oikeutettu Brounckerin toiminta.¹¹⁵ Oletettavasti kaikista raaimman syytöksen Brounckeria kohtaan esitti kuitenkin kapteeni Downing, jonka julma todistus sisälsi ehdotuksen Brounckerin hirttämisestä.¹¹⁶ Ilmaisuista on selvästi nähtävissä laajaa tyytymättömyyttä, vihaa ja pettymystä Brounckeria kohtaan, mutta toisaalta hän vaikuttaa olleen keskeisen asemansa ja toimiensa takia helppo syntipukki laajemmalle pettymykselle sodan lopputuloksesta.

¹⁰⁹ De Kray 2008, 94, 97.

¹¹⁰ Committee on Miscarriages.

¹¹¹ Pay-ticket, tikettiä vastaan sai rahallisen palkan.

¹¹² Samuel Pepysin päiväkirja 22.10., 25.10., 27.10., 29.–30.10.1667h.

¹¹³ Samuel Pepysin päiväkirja 14.6.1667h (Albermarle), 25.10.1667h (kuuleminen). Crispin oli merimies, Sir Spragge puolestaan laivaston komentaja.

¹¹⁴ Samuel Pepysin päiväkirja 29.10.1667h.

¹¹⁵ Samuel Pepysin päiväkirja 30.10.1667h.

¹¹⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 19.11.1667h.

Vaikka julkiset mielipiteet Brounckeria kohtaan olivat etenkin sodan jälkeen aiempaa negatiivisävytteisempiä, ennen sotaa löytyi myös positiivisia näkemyksiä. Tutkijat J.F. Scott ja Sir Harold Hartley mainitsevat kuninkaan ilmaisseen tyytyväisyytensä Brounckeriin Royal Societyn presidenttinä julistuksessaan, jossa Brounckeria kutsuttiin luotettavaksi ja erittäin pide-tyksi.¹¹⁷ Tutkijoiden yksimielisen näkemyksen mukaan Pepys oli selkeästi ilmaissut pitävänsä Brounckeria pätevänä ja kykenevänä henkilönä sekä komissaarin virassa että matemaattisten taitojen suhteen useaan otteeseen.¹¹⁸ Pepys arvosti Brounckeria myös hänen toiminnastaan Royal Societyssa sekä laajasta tietämyksestään ja osaamisestaan muista tieteellisistä aiheista. Erityisesti Pepys oli mielissään ja tyytyväinen oppiessaan jotain uutta vaikkapa kellon kokoa- misesta, optiikasta tai matematiikasta.¹¹⁹ Tutkijoista Scott ja Hartley sekä Robert Latham nos- tavat esille myös Brounckerin kyvykkyyden laivanrakennuksen parissa, josta osoituksena oli Brounckerin ja tämän ystävien kuninkaalle vuonna 1662 suunnittelema alus. Pepys kirjoitti myös esimerkiksi komissaari Pettin ylistäneen sitä suuresti.¹²⁰ Kehujen tai muiden positiivis- ten näkemysten ilmaiseminen Brounckerille näyttää silti olleen harvinaisempaa kuin moittimi- nen. On hyvä huomioida, että esimerkiksi Pepys ilmaisi kehunsa juuri kirjallisesti ja yksityi- sesti. Usein mielipiteiden ilmaisu on nähtävästi jätetty yksityisiin keskusteluihin tai sitä ei ole koettu kehujen suhteen julkisesti ilmaistavaksi tai sosiaalisesti tärkeäksi asiaksi.

Brounckerista oli mielipiteitä, mutta niiden esittäminen julkisesti rajoittui selvärajaisiin tiloi- hin, kuten juridisiin kuulusteluihin, parlamentin ja hovin poliittisiin tapaamisiin tai pienem- män piirin keskusteluihin kaupungilla ja toimistolla. Ilmaisujen sisältö riippui usein konteks- tista, mutta väittelyt ja riitatilanteet sekä poliittinen ilmapiiri sodan jälkeen vaikuttivat näke- myksiin Brounckerista pääsääntöisesti negatiivisesti, jolloin ne sisälsivät vihaa ja tyytymättö- myyttä. Vastaavasti Brounckerin kykyjä ja taitoja sekä toimintaa velvollisuuksiensa parissa ilmaistiin positiivisesti ja kehuen. Nämä mielipiteet eivät kuitenkaan olleet niin julkisia kuin moitteet, ja kehut usein pidettiin yksityisasioina tai niitä ei pyritty ilmaisemaan Brounckerille suoraan. Jos sellaisia ilmaistiin, niistä jäi harvoin kirjallista tietoa.

¹¹⁷ Scott & Hartley 1960, 151. Kyseessä oli instituution toinen oikeuksien julistus vuodelta 1663. Julistus löytyy latinaksi esim. Birch 1756, 221–230.

¹¹⁸ Muun muassa kommentit ”very able person” ja ”the truth is he is the best man of them all” mainitaan lähes kaikissa lähteissä. Sitaatit, ks. Samuel Pepysin päiväkirja 11.1.1665f, 25.8.1668i.

¹¹⁹ Samuel Pepysin päiväkirja 22.12.1665f (kello), 28.7.1666g (optiikka), 8.5.1668i (matematiikka).

¹²⁰ Samuel Pepysin päiväkirja 13.8.1662c; Scott & Hartley 1960, 151; Latham 1983, Brouncker, William, 2nd Viscount, 46.

3 Yksityishenkilö William Brouncker

3.1 Ruokahetkiä tavernoissa – Brounckerin vapaa-ajan suhteet ja tilat

Julkisesti Brounckerin sosiaaliset suhteet sekä aikalaisten näkemykset hänestä liittyivät pitkälti poliittisen ja tieteellisen elämän keskeisiin paikkoihin, kuten Royal Societyn kokoontumistiloihin tai kuninkaallisen palatsin alueelle, sekä velvollisuuksien hoitamisen ympärille. Yksityisemmissä tiloissa, kuten Brounckerin huoneistoissa, muiden ihmisten taloissa tai kahdenkeskisissä keskusteluissa, Brounckerin sosiaalisten suhteiden luonne ja niiden tarkoitus yleisellä tasolla saattoivat erota radikaalisti julkisesti esitetyistä.

Pepysin päiväkirjamerkinnoista nousee esille muutamia henkilöitä, joiden kanssa Brouncker vietti paljon aikaa myös julkisten velvollisuuksien ulkopuolella. Yksi yleisimmistä tavoista viettää vapaa-aikaa vaikuttaa olleen syöminen yhdessä ystävien tai tuttavien kanssa. Eritoten laivastosikunnan jäsenet ja heidän kanssaan kaupankäyntiä suorittaneet kauppiaat lounastivat tai kokoontuivat päivällispöytään useasti. Pepysin kuvaukset syömishetkistä olivat kuitenkin hyvin suoraviivaisia ja tarjosivat harvoin perustietoja enempiä. Kuvailevan esimerkin lounashetkestä Pepys kirjoitti 21.2.1668:

At noon [–] met my Lord Brouncker and W. Penn and Sir T. Harvey in King’s-street coming away from the Parliament House; and so I to them and to the French ordinary at the Blue Balls in Lincoln’s Inn fields and there dined and talked; and among other things, they tell me how the House this day is still as backward for giving any money as ever, [–] Thence, having dined for 20s, we to the Duke of York [–].¹²¹

Pepysin kuvaukset sisälsivät yleensä syöjien nimet ja paikan. Joskus Pepys kommentoi tarkemmin ruokaa ja yleistä tunnelmaa tai pöydän ääressä tapahtunutta keskustelua. Aterian sijaan seurueet saattoivat myös juoda alkoholia tai ihan vain viettää aikaa keskenään. Tavernoissa miesten sosiaaliin puuhiin kuuluivat myös pelit, juoruilu, laulaminen ja uhkapelaaminen sekä vitsailu.¹²² Robert Latham mukaan lounasta pidettiin päivän pääateriana, joka syötiin normaalisti puolenpäivän aikaan ja ulkona, kun päivän toisena suurempikokoisena

¹²¹ Samuel Pepysin päiväkirja 21.2.1668i. Suomennos ”Keskipäivällä [–] tapasin arvon lordi Brounckerin, W. Pennin ja Sir T. Harveyn Kuninkaankadulla, heidän tullessa parlamenttitalon suunnalta. Ja niin minä ja he ranskalaiselle aterialle Blue Ballsiin Lincoln’s Innin alueella, ja siellä aterioimme ja juttelimme. Ja muiden asioiden ohella he kertovat minulle, miten parlamentti tänä päivänä on vieläkin yhtä vastahakoinen antamaan meille rahaa kuten aina. [–] Sieltä, aterioituamme 20 shillingillä, Yorkin herttuan luo [–].” Pepysin Harvey tarkoitti Sir Thomas Herveytä, mutta kuten merkinnöissä usein, nimien kirjoitusasu vaihteli joidenkin henkilöiden kohdalla säännöllisesti.

¹²² Capp 2018b, 287.

ateriaana toimi vapaamuotoisempi illallinen.¹²³ Yleistä näyttää myös olleen, että ateriaa ei yleensä suunniteltu etukäteen vaan asiasta päätettiin hetken mielihoiteesta. Ruokaseurue koostui usein sattumanvaraisesti paikalla olleista ja oli harvoin etukäteen päätetty. Tämä näkyy myös Pepysin kuvauksissa, joissa ruokailupaikkoja ja kanssasyöjiä oli runsaasti.¹²⁴

Brounckerin ruokailuseurana olivat usein niin Samuel Pepys kuin heidän seurassaan viihtyneet Brounckerin läheinen kauppakumppani kapteeni Cocke sekä esikunnan jäsenistä pääkirjanpitäjä Sir John Mennes ja resurssientarkastaja Sir William Batten.¹²⁵ Hienommissa illanistujaisissa paikalla saattoivat olla miesten lisäksi puoliset ja naisystävät, kuten joulunajan päätävässä loppiaisjuhlassa.¹²⁶ Brouncker itse ruokaili usein tuttaviansa ja ystäviensä, kuten Battenin ja Cocken, luona tai kaupungin tavernoissa. Naisystävänsä Abigail Williamsin kanssa hän söi ja viihtyi puolestaan pääsääntöisesti omissa asunnoissaan, jonne usein saapui seura. Brouncker otti Williamsin joskus myös ystäviensä luokse syömään.¹²⁷ Brouncker ja muut Royal Societyn jäsenet myös usein illallistivat kokoustensa jälkeen tavernoissa vapaamuotoiseman keskustelun äärellä.¹²⁸

Ruokailujen luonne ja sisältö olivat usein yksityisempiä ja joustavampia, ja keskustelun aiheet eivät rajoittuneet niin tarkasti kuin esimerkiksi julkisten velvollisuuksien hoitamisessa. Pepysin kuvaukset paljastavat, että tavallisesti paikallaolijoista ei esitetty mielipiteitä, vaan keskustelijat yleensä kunnioittivat seuruetta. Tutkija Robert Latham nostaa esille, että esimerkiksi Lontoossa yleisten tavernojen tilat tarjosivat yksityisyyttä asiakkaille,¹²⁹ mikä mahdollisti keskustelujen rennomman ja jopa salaisemman sisällön muuten niin julkiselta tuntuvassa paikassa. Siksi Brounckerin sosiaaliset suhteet olivat rennompia yksityisesti. Usein hän osallistui vapaa-ajan aktiviteetteihin, kuten biljardin- ja kortinpeluuseen, joita ei julkisesti harrastettu.¹³⁰ Huomionarvoista on se, että Brouncker hoiti sosiaalisia suhteitaan pääsääntöisesti samojen henkilöiden kanssa niin julkisesti kuin yksityisesti. Tätä saattaa selittää ruokailun asema velvollisuuksien välissä keskellä päivää ja niiden jälkeen illemmalla, jolloin oli luonnollisempaa

¹²³ Latham 1983, Food, 144; Latham 1983, Taverns, inns and eating-houses, 417.

¹²⁴ Ruoka- ja juomapaikkoja, joissa Pepys päiväkirjan aikana kävi, oli Latham mukaan helposti yli sata. Paikoista myös tarkemmin, ks. Latham 1983, Taverns, inns and eating-houses, 416–428.

¹²⁵ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 8.8., 10.8.1665f.

¹²⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 6.1.1666g. Loppiaisesta, ks. Latham 1983, Christmas and Twelfth Night, 63–64.

¹²⁷ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 6.3.1666g (Pepysillä), 10.9.1667h (Brounckerilla), 8.1.1668i (Cockella).

¹²⁸ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 15.2.1665f.

¹²⁹ Latham 1983, Taverns, inns and eating-houses, 417.

¹³⁰ Samuel Pepysin päiväkirja 14.8.1665f (biljardi), 6.1.1666g (kortinpeluu).

jatkaa syömään kollegoiden ja ystävien kanssa hyvän keskustelun pariin läheiseen ruokapaikkaan kuin suunnata kotiinsa aterioimaan.

Ruokailun aikaisten keskustelujen sisällön Pepys kirjoitti usein hyvin yleisesti ja tiiviisti, jos siinä ei ollut mitään erikoista tai muistettavaa. Historiantutkija Heli Rantala nostaa esiin Panu Savolaisen käsitteen kieleen kätketystä tilallisuudesta, joka kuvastaa kielen ehdoilla tapahtuvaa kokemusten tilojen hahmottamista. Rantala rinnastaa sen aistimaailman tutkimiseen ja nostaa esille myös tilan ymmärtämisen ihmisten kulttuurisesti tuottamiksi. Tähän hän yhdistää myös näkemyksen arkisten paikkojen ja tilojen itsestäänselvydestä, joihin ei uhrata kuvailua, toisin kuin tavallisesta poikkeaviin asioihin ja tiloihin.¹³¹ Voidaan ajatella, että Brounckerin ruokailuhetket olivat hyvinkin tavanomaisia ja niiden sisältö arkista, jos Pepysin mielestä keskustelussa tai ruokailussa ei ollut jotain mainitsemisen arvoista harvinaista tilannetta tai poikkeavaa keskustelun aihetta. Lisäksi on korostettava sosiaalisen kulttuurin merkitystä ruokailussa sekä keskustelujen sisällössä. Seurueet koostuivat usein pelkistä miehistä kaupungilla syödessä ja naisten kanssa syötiin useimmiten kotona, hienommissa tapahtumissa tai illanvietoissa seurueessa puolestaan oli niin miehiä kuin naisia. Samantapainen seurueiden muoto päti myös Brounckerin tapauksessa. Siten keskustelujen sisältöön vaikutti myös ruokaseura ateriointipaikkojen ohella.

Brounckerin ruokailuhetket ja juominen, seurusteluhetket, juhlat sekä vapaa-ajan vietto tapahtuivat yleensä omassa kodissa, kaupungin yksityisyyttä tarjoavissa ruokapaikoissa tai läheisten ihmisten luona. Niissä keskustelu oli vapaampaa ja rennompaa, joskin aiheet liittyivät usein julkisiin velvollisuuksiin tai toimenkuviin sekä politiikkaan arkisten asioiden lisäksi. Yleisesti Brouncker harjoitti aikalaiskulttuurille ominaisia asioita, kuten seurapelejä ja juomista. Brounckerin ruokaseurueeseen kuuluivat usein Royal Societyn ja laivastoesikunnan jäsenet, mutta tavan mukaisesti kanssasyöjiä ei usein tiennyt etukäteen. Tilanne ja fyysinen tila vaikuttivat suuresti siihen, kuuluiko seurueeseen naisia vai miehiä, ja ruokailun rooli päivän velvollisuudet keskeyttävänä hetkenä muodosti tilanteeseen vastavuoroisesti rennomman ilmapiirin.

3.2 Kulttuurisesti korrekia – Brounckerin taiteellisista kokemuksista

Vaikka velvollisuudet veivät Brounckerin päivittäisestä ajasta runsaasti tilaa, oli hänellä silti riittävästi vapaa-aikaa toteuttaa kiinnostuksen kohteitaan, kuten musiikkiesityksien

¹³¹ Rantala 2020, 256, 269.

järjestämistä, ja osallistua kulttuurisesti tavallisiin tapahtumiin, esimerkiksi teatteriesityksiin. Historiantutkija Bernard Capp korostaa erilaisten sosiaalisten luokkien ja ammattiryhmien muodostamien alakulttuurien monimuotoisuutta ja eroavaisuuksia, mutta toteaa myös kaikilla ryhmillä olleen kulttuurisesti yhteneviä piirteitä, kuten teatteriesityksiin osallistuminen Lontoossa.¹³² Brouncker oli usein katsomassa näytelmiä, ja tunsikin myös naisystävänsä Abigail Williamsin kautta joitakin näyttelijöitä henkilökohtaisesti, kuten rouva Kneppin.¹³³ Knepp kuului kuninkaan teatteriseurueeseen, ja Pepys sekä Brouncker olivat usein katsomassa näytelmiä kuninkaan teatterissa.¹³⁴ Toinen teatteri, missä Brouncker huomattavasti harvemmin kävi, oli Yorkin herttuan mukaan nimetty herttuan teatteri.¹³⁵ Tätä saattoi osaltaan selittää kuninkaan teatterin laajempi näytelmärepertuaari verrattuna herttuan vastaavaan.¹³⁶

Yleisimmin Brouncker näytti käyvän teatterissa Pepysin, Williamsin ja muiden laivos-toesikunnan jäsenten kanssa. Tutkija Peter Holland huomioi Pepysin käyneen lähestulkoon yhtä usein teatterissa kuin kollegansa, ja suuren osan väestöstä nähneen sen tavanomaisena viihteen muotona. Teatterin pääsylippujen hinnat kuitenkin erottelivat sosiaalisia luokkia toisistaan ja esimerkiksi yksityisemmät aitiot oli varattu korkea-arvoisille henkilöille.¹³⁷ Brouncker näytti kuvausten perusteella kuuluneen juuri aitioissa istuviin ihmisiin ja toisaalta ne saattoivat myös toimia yksityisyyden suojana hänelle. Kuten Pepys kirjoitti: ”Thence Brouncker and I to the King’s House, thinking to have gone into a box above for fear of being seen, the King being there.”¹³⁸ Teatterin rooli Brounckerin elämässä ei nähtävästi eronnut aikalaisista, mutta sosiaalisen aseman kautta sijoittuminen fyysisessä tilassa viittasi haluun pitää se henkilökohtaisempaan asiana, vaikka näytelmän katsominen oli usein sosiaalinen tapahtuma.

Brounckerin teatterissa käymistä saattoivat rajoittaa restauraation ajan käytännöt. 1660-luvulla Lontoon teatterit monopolisoitiin, ja ainoastaan kuninkaan ja herttuan teatteriseurueet sallittiin virallisesti.¹³⁹ Tämä rajoitti teattereiden määrää ja toisaalta esityksien yleisyyttä.

¹³² Capp 2018b, 283, 285.

¹³³ Brouncker myös totesi muun muassa Kneppistä olevan tulossa mahtava teatteriesiintyjä. Samuel Pepysin päiväkirja 15.1.1667h.

¹³⁴ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 22.8.1667h, 17.4., 19.9.1668i. Käytän termiä kuninkaan teatteri paikasta King’s Playhouse.

¹³⁵ Duke’s Playhouse. Siellä Brouncker kävi katsomassa esityksen ainakin 8.4.1668. Ks. Samuel Pepysin päiväkirja 8.4.1668i.

¹³⁶ Holland 1983, Theatre, 438–439.

¹³⁷ Holland 1983, Theatre, 443–444.

¹³⁸ Samuel Pepysin päiväkirja 29.10.1667h. Suomenos ”Sieltä Brouncker ja minä kuninkaan teatteriin. Ajatellen menevämmä aitiioon ylhäällä pelätyämme nähdyksi tulemistä, kuninkaan ollessa siellä.”

¹³⁹ Holland 1983, Theatre. 432–433.

Vaikka teatterissa näyttelijät joutuivat keskimäärin joka toinen tai kolmas ilta esittämään uutta roolia ja näytelmien kausittainen repertuaari oli laaja,¹⁴⁰ johti näytelmien esittämisaika iltapäivällä siihen, ettei Brounckerilla aina ollut aikaa velvollisuuksiltaan, kuten Royal Societyn kokouksilta, ehtiä teatteriin. Toinen rajoittava tekijä liittyi vallinneisiin olosuhteisiin. Esimerkiksi ruton aikana teatterit olivat suljettuina, minkä lisäksi Brouncker joutui keskittymään sodan aikana ja sen jälkeen oman asemansa säilyttämiseen sekä velvollisuuksiensa hoitoon, mikä selittää osaltaan teatterissa käyntien ajallista rajoittumista vuosikymmenen alku- ja loppupuolelle.

Yksityisemmissä tiloissa Brouncker puolestaan toteutti musiikillisia ja taiteellisia kiinnostuksen kohteitaan. Niihin lukeutuivat niin musiikkiesitysten kuuntelu, soitinten ja taiteen tarkastelu kuin musiikin tieteellisestä puolesta keskustelu.¹⁴¹ Joskus Brouncker järjesti kotonaan musiikkipainotteisia illanistujaisia, joissa ammattilaismuusikot esiintyivät paikalle kutsutulle yleisölle. Esityksen ohessa tai jälkeen keskusteltiin musiikista. Tällaisesta tapahtumasta 12.2.1667 Pepys kirjoitti seuraavasti:

By and by with my Lord Brouncker by coach to his house, there to hear some Italian Musique; [-] the Italian Seigneur Baptista – who hath composed a play in Italian for the Opera [-] and here he did sing one of the acts.¹⁴²

Kuvauksesta selviää myös Brounckerin jakaneen kiinnostuksen musiikkia kohtaan laajan joukon kanssa, joka ei yleensä sosiaalisesti kuulunut tämän lähipiiriin. Kyseisenä iltana paikalla oli toki Royal Societyn jäseniä kuten Sir Robert Moray ja Samuel Pepys, mutta myös teatteriväkeä, kuten kuninkaan teatterin johtaja Thomas Killigrew, ja myöhemmin illalla seurue harjoitti musisointia näyttelijätär rouva Kneppin luona. Taide- ja teatteriväki oli harvinaisempaa seuraa Brounckerille, mutta kuvausten perusteella hän tunsu alan väkeä ja tarjosi ihmisille tiloja kulttuuriharjoitteille sekä -keskusteluille. Tästä kertoo myös se, että myöhemmin samalla viikolla Brouncker järjesti toisen musiikki-illan, jossa esiintyi tällä kertaa italialainen kuoro.¹⁴³

Brouncker näyttää nauttineen musiikista hyvin laaja-alaisesti, kuunnellun musiikin sisältäessä niin soittimia, kuin laulua eri kielillä ja tyyleillä. Tutkija Richard Luckett korostaa

¹⁴⁰ Holland 1983, Theatre, 441.

¹⁴¹ Esim. Samuel Pepysin päiväkirja 10.8.1664e (kuuntelu), 23.1.1667h (tarkastelu), 2.4.1668i (keskustelu).

¹⁴² Samuel Pepysin päiväkirja 12.2.1667h. Suomennos ”Pian arvon lordi Brounckerin kanssa kärryillä hänen taaloonsa kuulemaan hieman italialaista musiikkia. [-] italialainen signor Baptista, joka oli säveltänyt näytelmän italiaksi herttuan teatterille [-] ja täällä hän lauloi yhden kohtauksista.” Opera oli toinen nimi herttuan teatterille.

¹⁴³ Samuel Pepysin päiväkirja 16.2.1667h.

restauration aikana tapahtunutta paluuta niin sanottuun kuninkaan musiikkiin, jota hallinnoitiin hovista käsin ja esitettiin pääsääntöisesti hovissa, kirkoissa ja teattereissa. Kuninkaan mieltymysten perusteella musiikillinen sisältö koki ja otti vaikutteita muualta muovaten muun muassa viulu- ja jousisoitinten roolia dominoivaksi ja vaihtaen hovin ranskalaiset muusikot italialaisiin.¹⁴⁴ Jälleen kerran Brounckerin lojaalius kuninkaalle ja sosiaalinen asema hovissa lienevät osaltaan vaikuttaneet musiikki-iltojen sisältöön, sillä italialaiset muusikot työskentelivät hoville. Toisaalta musiikki-illat eivät noudattaneet perinteisintä ajan musiikkikulttuuria, sillä ne olivat yksityisempiä tilaisuuksia ja ne eivät sisältäneet tarkasti määriteltyä laulua tai soittoa. Lisäksi Brouncker tiedettiin takuuvarmasti laaja-alaiseksi musiikin ystäväksi. Mukana oli myös henkilöitä, joilla ei välttämättä ollut ystävällisiä suhteita häneen. Esimerkiksi kerran Pepys ja Brouncker henkilökohtaisesti pyydettiin kuuntelemaan parlamentin jäsenen Sir Hollesin säkkipillinsoittoa, vaikka tämä vastusti laivastoesikuntaa poliittisesti.¹⁴⁵

Brounckerin musiikillinen innostus tunnettiin laajalti ja hän osallistui monesti musiikkiesityksiin. Ajalle epätyypillisempään tapaan hän tarjosi myös yksityisemmissä tiloissa puitteet laajalle musiikinharjoittamiselle ja keskustelulle. Hän kuitenkin noudatteli hovin mieltymyksiä musiikkimaussaan. Brounckerin tieteellinen kiinnostus musiikkia kohtaan näkyi myös kansalaisille. Esimerkiksi Pepys osti Brounckerin englanninkielisen Descartes-teoksen vuonna 1668, 15 vuotta sen ensi-ilmostymisen jälkeen, ja luetutti sitä palvelijallaan.¹⁴⁶ Ajan yhteiskunnalle sopivaan tapaan Brouncker osallistui myös säännöllisesti teatterinäytäntöihin, mikäli kiireiltään ehti. Hän silti pyrki säilyttämään kokemuksensa yksityisempänä esimerkiksi ostamalla paikkansa aitioihin.

3.3 Huhupuheita ja ärtymystä – aikalaisten yksityisiä mielipiteitä Brounckerista

Pepysin merkinnöistä ilmenee hyvin selvästi, että Brouncker ja aikalaiset sanoivat ja ilmaisivat julkisissa tilanteissa harvoin mielipiteitään tai tuntemuksiaan. Yksityiskeskusteluissa ja tapahtumissa keskityttiin myös yleensä itse asiaan, eikä puhuttu turhanpäiväisiä. Näkemyksiä kuitenkin ilmaistiin laaja-alaisesti muista henkilöistä selän takana, kahdenvälisissä keskusteluissa ja huhupuheiden avulla ne yleensä levisivät muiden korviin. Historiantutkija Bernard

¹⁴⁴ Lockett 1983, Music, 260–267.

¹⁴⁵ Samuel Pepysin päiväkirja 24.3.1668i. Hollesista, ks. Latham 1983, Holles, Sir Frescheville, 189.

¹⁴⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 18.4., 25.12.1668i. Täyttä selvyyttä ei ole, viittaako Pepys juuri Brounckerin versioon, mutta kommentoi, ettei ymmärrä juurikaan kirjoittajan tekstiä kehuen tätä kuitenkin oppineimmaksi mieheksi. Tämä voisi viitata yhtä hyvin niin Brounckeriin kuin Descartesiin.

Capp nostaa esille erityisesti naisten roolin julkisen mielipiteen muokkaajina heidän juoruverkostojensa kautta. Juoruilla oli myös merkitystä miesten ja naisten maineelle sekä heistä muodostetuille mielipiteille.¹⁴⁷ Erityisen hyvin tämä näkyi Pepysin merkinnöissä, jotka liittyivät Brounckerin yksityiselämään.

Juuri muilta ihmisiltä Pepys kuuli Brounckerin ilkeämmästä ja törkeämmästä puolesta, joka ei aina julkisesti välittynyt aikalaisille. Hyvänä esimerkkinä toimi Samuel Pepysin naapurina asunut Turnerin pariskunta. Turnerit joutuivat vaikeaan tilanteeseen Brounckerin vaatiessa ja saadessa pariskunnan huoneiston itselleen. Herra Turner toimi tuolloin laivastoesikunnassa pääkirjanpitäjä Mennesin kirjuriina ja huoneistoa niin ikään havitellut komissaari Sir Thomas Hervey sekä Brouncker kokivat tarvitsevansa sen itselleen.¹⁴⁸ Tarpeeseen saattoi liittyä myös Brounckerin ja Herveyn näkemys siitä, että he korkea-arvoisempina virkamiehinä kokivat tarvitsevansa huoneistoa enemmän ja olevansa siihen myös oikeutettuja. Brouncker alkoi vaatia huoneistoa tammikuussa 1667 Yorkin herttuan sihteerin ja komissaari Sir William Coventryn myönnyttyä vaatimukseen. Eritoten rouva Turner koki asiasta surua sekä huolta ja yritti saada tilanteeseen tukea hakemalla neuvoa Pepysiltä.¹⁴⁹ Rouva Turner koki myös tilanteessa Brounckerin määräykset ja kohtelun epäreiluna ja avasi asiaa 29.1.1667 Pepysille, joka kirjoitti:

By and by comes Mrs. Turner to me to make her complaint of her sad usage she receives from my Lord Brouncker; that he thinks much she hath not already got another house, though he himself hath imployed her night and day, ever since his first mention of the matter to make part of her house ready for him as he ordered, and promised she should stay till she had fitted herself.¹⁵⁰

Merkinnästä paljastuu, että Brouncker toimi hyvin säälimättömästi ja jopa kaksinaismoralistisesti rouva Turneria kohtaan vaatiessaan tältä asioita, mutta ei toisaalta pitänyt omaa lupausiaan kovinkaan hyvin. Brounckerin käytöksestä saa hänen julkisuuskuvastaan hyvin paljon poikkeavan kuvan, sillä hän ei tuonut näitä asioita julkisuuteen. Toisaalta merkinnöistä ilmenee myös, että Pepys oli rouva Turnerin puolella. Pepys kirjoitti pitävänsä Brounckeria kylmäsydämisenä ja huonotapaisena miehenä, kokevansa tämän olevan epäluotettava sekä

¹⁴⁷ Capp 2018a, 29–30.

¹⁴⁸ Samuel Pepysin päiväkirja 25.9.1666g; Lathamien toinen viite, 25.9.1666g, 296.

¹⁴⁹ Samuel Pepysin päiväkirja 21.1., 26.1.1667h.

¹⁵⁰ Samuel Pepysin päiväkirja 29.1.1667h. Suomennos ”Pian rouva Turner saapuu luokseni valittaakseen hänen surkeasta kohtelustaan, jota hän arvon lordi Brounckerilta osakseen saa. Brouncker ihmettelee suuresti, miksi Turner ei ole jo saanut toista asuntoa, vaikka hän itse on laittanut rouva Turnerin työskentelemään yötä päivää. Aina Brounckerin ensimmäisestä maininnasta asti, joka oli valmistella asunnosta osa hänelle valmiiksi, kuten hän käski. Ja Brouncker lupasi, että rouva Turner saisi pysyä, kunnes tämä oli saanut asiansa järjestykseen.”.

säälivänsä rouva Turneria.¹⁵¹ Tämä oli toisaalta vain yksi näkemys tilanteesta, ja kun rouva Turner myös jatkoi Brounckerista valittamista sekä juoruilua, oli Pepysin helpompi pitää tämän puolia ja muodostaa omia näkemyksiään kuin esimerkiksi keskustella Brounckerin kanssa asiasta.

Rouva Turner vaikuttaa ottaneen tapauksen jälkeen Brounckerin toiminnan mustamaalaamisen sydämenasiakseen, sillä tämä kertoi Pepysille myös juoruja Brounckerin naisystävästä Abigail Williamsista. Juorut liittyivät suurelta osin Williamsin taloudelliseen tilanteeseen.¹⁵² Juoruissa voi aina olettaa mukana olevan liioittelun makua, mutta osa juorujen lähteistä, kuten Brounckerin palvelustyttö, sekä vuokranantajan vaimo, viittaavat vahvasti sisällön pitävän ainakin osittain paikkaansa. Juorujen monet lähteet myös viittaavat aikalaisten yhtenäisiin käsityksiin Brounckerista ja Williamsista tekopyhinä, vastenmielisinä ja jopa röyhkeinä ihmisinä, jotka pykivät peittelemään julkisesti taloudellisten asioidensa oikeaa tilaa. Tämä on toisaalta hätkähdyttävää, sillä tutkijat J.F. Scott ja Sir Harold Hartley toteavat Brounckerin saaneen vähintään 50 puntaa vuosittain hovin tehtävistä.¹⁵³ Lisäksi mukaan voidaan laskea ainakin Royal Societyn, laivastoesikunnan ja henkilökohtaisten kaupankäyntisopimusten takaamat ansiot, joista voisi oletettavasti saada vuosittain joitakin satoja tai tuhansia puntia.¹⁵⁴ Kun verrataan Lontoon yleiseen hintatasoon, jossa harvat asiat maksoivat siihen aikaan edes puntaa, voidaan puhua Brounckerin kohdalla merkittävästä rahamääristä, joita ei ainakaan pitäisi kyetä helposti käyttämään.¹⁵⁵ Juorut voivat toki viitata vain Williamsin talouteen, sillä ainakaan julkisesti Brounckerilla ei ollut maksuongelmia.

Muut mielipiteet, joita Brounckerista esitettiin, liittyivät myös tämän toimiin, mutta keskittyivät enemmän hänen valintoihinsa ja sosiaalisiin suhteisiin ei-haluttujen henkilöiden kanssa. Esimerkiksi parlamentin jäsen Sir Clifford syytti Brounckerin keskittyvän liikaa matematiikkaan laivaston sijaan.¹⁵⁶ Samuel Pepys koki ärsyttävänä ja vihasuttavana Brounckerin sopimukset ja ystävyyden laivaston kauppakumppanin Sir Warrenin kanssa. Pepysin todistuksen

¹⁵¹ Samuel Pepysin päiväkirja 29.1., 31.1.1667h.

¹⁵² Juorujen sisällöstä tarkemmin, ks. esim. Samuel Pepysin päiväkirja 10.2., 21.5.1667h.

¹⁵³ Scott & Hartley 1960, 150.

¹⁵⁴ Esimerkiksi laivastoesikunnan päävirkamiesten vuosipalkat olivat joistain sadoista rahastonhoitajan 2000 puntaan, joiden voidaan olettaa korreloivan melko hyvin sen aikaista palkkatasoa ilman tarkempia tietojakaan. Esikunnan palkoista, ks. Turnbull 1983, *The Navy Board*, 293.

¹⁵⁵ Hintatasosta saa melko hyvän käsityksen päiväkirjamerkintöjen avulla. Ks. esim. Samuel Pepysin päiväkirja 10.–19.4.1668i. Kaupankäyntisopimusten hinnoista kertoo esimerkiksi se, että Cocken kanssa Brouncker oli sopinut jopa 500 punnan arvoisesta sopimuksesta. Samuel Pepysin päiväkirja 4.4.1666g. Tuohon aikaan yksi punta vastasi 20 shillinkiä ja yksi shillinki 12 penniä. *Coins of the sterling pound*, Wikipedia-artikkeli.

¹⁵⁶ Samuel Pepysin päiväkirja 29.3.1669i.

mukaan kapteeni Cocke puolestaan myönsi väsyneensä Brounckeriin ja erityisesti tämän naisystävään Abigail Williamsiin heidän sopimuksensa täytäntöönpanon aikana ja oli iloinen päästessään siitä eroon sopimuksen rauettua.¹⁵⁷ On toki syytä huomioida Pepysin tuntemusten liittyneen yhtä paljon myös Warreniin, ja vuoden 1667 alkupuolen olleen Brounckerin kanssa yleisesti vaikea ja negatiivissävytteinen esimerkiksi Carkessen puolustamisesta nousseisiin erimielisyyksiin. Kiistatonta on se, että Brounckerin käytös ja toiminta koettiin monilta tahoin tunteita herättäväksi ja yksityisyyden piirissä häntä pidettiin usein ärsyttävänä.

Vaikka Brouncker ilmaisi harvemmin suoria henkilökohtaisia näkemyksiä aikalaisistaan lukuun ottaman varsin neutraaleita kommentteja, hänen tunnetilojaan välittyi kuitenkin usein. Tunnetilat olivat usein selkeitä, ja etunenässä Pepys kirjasi niitä laajalla skaalalla. Brouncker oli esimerkiksi vihainen kuultuaan Coventryn luona Pennin ja Battenin puhuneen ilkeästi hänen toimistaan Chathamissa tai kylmäkiskoinen Pepysille tämän tultua tervehtimään häntä huonona ajankohtana.¹⁵⁸ Vastaavasti Brouncker oli myös epätavallisen hilpeä markkinoilla tai ylväs illallisisäntä.¹⁵⁹ Huomionarvoista on Brounckerin selkeät tunnetilat ja olemus, jotka kyettiin kuvailemaan usein yhdellä sanalla tai lauseella, sekä niiden vaihtelevuus laidasta laitaan. Vastaavasti voidaan pohtia tiettyä rajoittuvuutta, joka Pepysin kuvailemilla Brounckerin tunnetiloilla sekä niiden ympärillä tapahtuvilla konteksteilla on.

Tutkijat Bruce Johnson ja Hannu Salmi huomioivat, miten aistiminen on yksilöllistä ja toisaalta kulttuurisesti se muovaa ja yhdistää ihmisten kokemuksia, tarjoten kirjallisten lähteiden ja ilmaisujen kautta runsaasti tietoa menneisyyden tapahtumista. Historiallisissa kuvauksissa korostuu heidän mukaansa kuitenkin usein näköaistin merkitys muiden aistien kustannuksella.¹⁶⁰ Pepysin kuvaukset noudattelevat pitkälti samaa kaavaa, ja esimerkiksi muiden aistien tarjoamia kuvauksia on kuvailtu hyvin neutraalisti. Niitä on myös verrattain vähän näköaistin tuottamiin havaintoihin verrattuna. Siksi Brounckerista on kerrottu usein vain hänen tunnetilansa tai mitä hän on tehnyt, jolloin kokonaisuus ei kirjallisesti tarjoa mainittavia lisätietoja hetkittäisistä, kokonaisvaltaisista tilanteista. Johnson ja Salmi pohtivat aikalaisten kokemuksellisen aistiympäristön historian mahdollisesti eroavan opituista aistien toimintamalleista, jotka olemme käsittäneet tietynlaisiksi.¹⁶¹ On siis hyvin mahdollista, että Pepysin kuvauksista Brounckerin toiminnasta puuttuu jotain olennaista, mutta varmasti voidaan myös todeta hänen

¹⁵⁷ Samuel Pepysin päiväkirja 27.7.1666g (Cocke), 26.1., 16.3.1667h (Pepys).

¹⁵⁸ Samuel Pepysin päiväkirja 2.8. (kylmäkiskoinen), 16.12.1666g (vihainen).

¹⁵⁹ Samuel Pepysin päiväkirja 26.8.1665f (ylväs), 7.9.1668i (hilpeä).

¹⁶⁰ Johnson & Salmi 2012, 82–85.

¹⁶¹ Johnson & Salmi 2012, 86.

käytöksensä, mielipiteidensä sekä tunnetilojensa tulleen joka tapauksessa hetkellisesti esille ja niiden tulkitsemisen olleen aikalaisille helppoa ajan normien puitteissa.

Brounckerin yksityinen käytös vaikuttaa eronneen merkittävästi julkisesta vastaavasta. Aikalaisten mielipiteissä, joita jaettiin yksityisesti juoruverkostojen kautta, toistuvat kuvaukset rasisittavasta, ärsyttävästä ja toisia huonosti kohtelevasta sekä mahdollisesti taloudellisesti epävaakaasta henkilöstä, joka aiheuttaa selkeästi negatiivisempia tunteita muissa teoillaan ja käytöksellään. Huomiona on hyvä myös todeta, että osassa näkemyksiä mielipiteitä herätti enemmän Brounckerin naisystävä Abigail Williams, josta esimerkiksi Pepys ei pitänyt lainkaan. Toisaalta Brounckerista välittyneet tunnetilat olivat aikalaisille selkeitä ja hänen käytöstään sekä mielipiteitään tulkittiin helposti, mutta Pepysin kirjallinen anti jättää väistämättä jotain kokemuksista pois. Aikalaisten kuvailut ja yksityiset mielipiteet ilmensivät silti selkeästi aikansa yksityisen tiedonvälityksen kulttuuria.

4 Yhteenveto – miehestä on moneksi

Varakreivi William Brounckerista on piirtynyt tutkimuksen perusteella melko kattava kokonaiskuva. Samuel Pepysin päiväkirjamerkinnot olivat varsin antoisia, vaikka Pepys kirjoitti Brounckerista usein huomautuksenomaisesti. Tarkemmalla lukemisella kuvailuista nousi esille monia olennaisia ja keskeisiä seikkoja. Brouncker nähtiin aikalaistensa parissa julkisesti intohimolla velvollisuuksiinsa suhtautuvana sekä osaavana miehenä, jota arvostettiin. Toisaalta Brouncker saattoi kävellä vaarallista reittiä Lontooseen Pepysin kanssa suuressa myrskyssä sen suurempia pohtimatta,¹⁶² mikä viittaa hänen vapaa-ajallansa välittyneeseen rennonpaan olemukseen. Juorut avasivat hänestä yksityishenkilönä röyhkeän ja ärsyttävän kuvan. Brouncker ei pelännyt asettua julkisesti väittelemään, vaikkei siinä kovin hyvä ollutkaan, ja halusi myös osoittaa omaa asemaansa yhteiskunnassa sekä tieteellistä ymmärrystään.

Tunteita Brouncker herätti puolesta ja vastaan, yleensä omien tekojensa ja käytöksensä kautta. Aikalaisille Brounckerin tunnetilat ja mielipiteet avautuivat myös selkeästi. Yhteiskunnallinen ilmapiiri varsinkin sodan jälkeen nostatti häntä kohtaan runsaasti negatiivisia näkemyksiä julkisesti. Brounckerin toimenkuvat, kulttuurinen käytös ja varsin läheinen suhde kuninkaaseen kertovat omaa kieltänsä Brounckerin kuulumisesta ajan kulttuuriseen ja poliittiseen systeemiin. Kuten historiantutkijat Stéphane van Damme ja Janet Dickinson ytimekkäästi huomioivat, hovin poliittisen hallinnon läpäisseeestä mesenaattijärjestelmässä haettiin niin muotivaihtutteita kuin suosiota, jota monarkit osoittivat erinäisin palkkioin ja etuoikeuksin.¹⁶³ Tämä päti selvästi Brounckeriin.

Tutkimuksellisesti aihe on lopulta varsin laaja enkä runsaasta analyysistä huolimatta käsitelty läheskään kaikkea Brounckeriin liittyvää. Monet kuvaukset olivat myös esimerkinomaisia tämän päivittäisestä elämästä. Pyrin painottamaan kuvauksissa muiden ihmisten esittämiä mielipiteitä jättäen jopa tarkoituksella Samuel Pepysin roolia pienemmäksi, vaikka häntä ei voi täysin sivuuttaa. Aiempi tutkimus on jo osoittanut Pepysin ja Brounckerin suhteen olleen vuoristoratamainen, mutta pohjimmiltaan hyvä ja varsin eloisa. Tästä kertoo osuvasti Pepysin kommentti ”I have never lived so merrily [–] as I have done this plague-time, by my Lord Brouncker’s [–] good company [–].”¹⁶⁴

¹⁶² Samuel Pepysin päiväkirja 24.1.1666g.

¹⁶³ Damme & Dickinson 2018, 348–349.

¹⁶⁴ Samuel Pepysin päiväkirja 31.12.1665f. Suomennos ”En ole koskaan elänyt niin iloisesti [–] kuten olen tänä ruttoaikana arvon lordin Brounckerin [–] hyvän seuran ansiosta tehnyt [–].”

Lähteet

Alkuperäisaineisto:

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume I 1660.

Toim. Robert Latham & William Matthews. G. Bell and Sons Ltd, Lontoo 1970a.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume II 1661.

Toim. Robert Latham & William Matthews. G. Bell and Sons Ltd, Lontoo 1970b.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume III 1662.

Toim. Robert Latham & William Matthews. G. Bell and Sons Ltd, Lontoo 1970c.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume IV 1663.

Toim. Robert Latham & William Matthews. G. Bell and Sons Ltd, Lontoo 1971d.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume V 1664.

Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1971e.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume VI 1665.

Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1972f.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume VII 1666.

Toim. Robert Latham & William Matthews. Uusintapainos. Bell & Hyman Limited, Lontoo (1972) 1978g.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume VIII 1667.

Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1974h.

The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume IX 1668-9.

Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1976i.

Tutkimuskirjallisuus:

Alho, Tommi: Harjoituksia julkiseen elämään Canterburyn katedraaliskoulussa.

Ajatusten näyttäminen. Julkisen keskustelun synty varhaismodernissa Euroopassa.

Toim. Kaarlo Havu & Johannes Huhtinen. Gaudeamus, Helsinki 2022, 99–115.

Birch, Thomas: *The history of the Royal Society of London for improving of natural knowledge, from its first rise. In which The most considerable of those Papers communicated to the Society, which have hitherto not been published, are inserted in their proper order, as a Supplement to the Philosophical Transactions. By Thomas Birch, D. D. Secretary to the Royal Society. Vol. I. Painettu A. Millarille, Lontoo 1756.*

https://go-gale-com.ezproxy.utu.fi/ps/retrieve.do?tabID=Monographs&resultList-Type=RESULT_LIST&searchResultsType=SingleTab&retrievalId=b146bf95-f2a3-47c4-87f2-

[b487b9fe38c0&hitCount=1&searchType=AdvancedSearchForm¤tPosition=1&do-cId=GALE%7CCW0103764931&docType=Monograph&sort=Pub+Date+Forward+Chron&contentSegment=ZCET&prodId=ECCO&pageNum=1&contentSet=GALE%7CCW0103764931&searchId=R1&userGroupName=turkecco&inPS=true](https://www.gale.com/abs/b487b9fe38c0&hitCount=1&searchType=AdvancedSearchForm¤tPosition=1&do-cId=GALE%7CCW0103764931&docType=Monograph&sort=Pub+Date+Forward+Chron&contentSegment=ZCET&prodId=ECCO&pageNum=1&contentSet=GALE%7CCW0103764931&searchId=R1&userGroupName=turkecco&inPS=true) [Haettu 22.4.2024].

Boddice, Rob: *Tunteiden historia*. Alkuteos: A History of Feelings (2019).

Suom. Jyrki Vainonen. Vastapaino, Tampere 2022.

Capp, Bernard: Gender and family. *The European World 1500–1800: An Introduction to Early Modern History*. Toim. Beat Kümin. 3. p. Routledge, Oxfordshire 2018a, 25–35.

Capp, Bernard: Popular culture(s). *The European World 1500–1800: An Introduction to Early Modern History*. Toim. Beat Kümin. 3. p. Routledge, Oxfordshire 2018b, 283–292.

Damme, Stéphane van & Dickinson, Janet: Courts and centres.

The European World 1500–1800: An Introduction to Early Modern History.

Toim. Beat Kümin. 3. p. Routledge, Oxfordshire 2018, 348–357.

De Kray, Gary S.: *London and the Restoration, 1659–1683*. Cambridge Studies in Early Modern British History. Digitaalinen p. Cambridge University Press, Cambridge (2005) 2008. DOI: <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1017/CBO9780511721007> [Haettu 2.4.2024].

Havu, Kaarlo & Huhtinen, Johannes: Johdanto: Uuden ajan alun julkisuus.

Ajatusten näyttäminen. Julkisen keskustelun synty varhaismodernissa Euroopassa.

Toim. Kaarlo Havu & Johannes Huhtinen. Gaudeamus, Helsinki 2022, 9–25.

Holland, Peter: Theatre. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription*.

Volume X Companion. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 431–445.

Hunter, Michael C. W.: *Establishing the New Science: The Experience of the Early Royal Society*. The Boydell & Brewer Ltd, Woodbridge 1989.

<https://books.google.fi/books?id=T8YHw7bRx2wC&printsec=frontcover&hl=fi#v=onepage&q&f=false> [Haettu 20.4.2024].

Johnson, Bruce & Salmi, Hannu: Aistien historia: Kohteet ja menetelmät. *Tulkinnan polkuja*.

Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä. Toim. Asko Nivala & Rami Mähkä.

Kulttuurihistoria 10. 2. p. Turun yliopisto, Turku (2012) 2013, 82–106.

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/118590/Tulkinnan%20polkuja.pdf?sequence=7&isAllowed=y> [Haettu 22.4.2024].

- Latham, Robert: Brouncker, William 2nd Viscount. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 46–47.
- Latham, Robert: Carkesse, [James]. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 52–53.
- Latham, Robert: Catherine of Braganza. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 55–56.
- Latham, Robert: Christmas and Twelfth Night. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 63–64.
- Latham, Robert: Food. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 143–149.
- Latham, Robert: Gresham College. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 161–162.
- Latham, Robert: Holles, Sir Frescheville. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 189.
- Latham, Robert: Monck, George, cr. Duke of Albemarle 1660. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 246–248.
- Latham, Robert: Taverns, inns and eating-houses. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 416–428.
- Latham, Robert: The Admiralty. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 1–5.
- Latham, Robert: Williams, [Abigail]. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 486–487.

- Luckett, Richard: Large Glossary. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 565–622.
- Luckett, Richard: Music. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 258–282.
- Morris, Christopher: The Plague. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 328–337.
- Mulligan, Lotte & Glenn: Reconstructing Restoration Science: Styles of Leadership and Social Composition of the Early Royal Society. *Social Studies of Science* (11) 3/1981, 327–364. <https://www.jstor.org/stable/284645> [Haettu 22.4.2024].
- Nevinson, J. L. & Latham, Robert: Dress and Personal Appearance. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 98–104.
- O'Connor, John J. & Robertson, Edmund F.: William Brouncker. *MacTutor*-sivusto. <https://mathshistory.st-andrews.ac.uk/Biographies/Brouncker/> [Haettu 11.3.2024].
- Ollard, Richard: The Dutch Wars. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 110–120.
- Ollard, Richard: The Navy. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 282–291.
- Porter, Stephen: *Pepys's London: Everyday Life in London 1650–1703*. Amberley Publishing, Gloucestershire 2012. <https://archive.org/details/pepysslondonever0000unse> [Haettu 22.4.2024].
- Rantala, Heli: Tila ja ruumiillisuus 1800-luvun alun nuorten miesten päiväkirjoissa. *Päiväkirjojen jäljillä. Historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Karoliina Sjö & Liisa Lalu. Vastapaino, Tampere 2020, 255–270.
- Reddaway, T. F. & Latham, Robert: Covent Garden. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 76–77.

Reddaway, T. F. & Latham, Robert: The Navy Office. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 298–299.

Scott, J. F. & Hartley, Sir Harold: William, Viscount Brouncker, P. R. S. (1620–1684). *Notes and Records of the Royal Society of London* (15) 1/1960, 147–156.
<https://www.jstor.org/stable/531034> [Haettu 22.4.2024].

Sjö, Karoliina & Leskelä-Kärki, Maarit: Päiväkirja, minus ja historia.
Päiväkirjojen jäljillä. Historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Karoliina Sjö & Liisa Lalu. Vastapaino, Tampere 2020, 11–38.

Turnbull, Andrew: The Navy Board. *The Diary of Samuel Pepys: A new and complete transcription. Volume X Companion*. Toim. Robert Latham & William Matthews. Bell & Hyman Limited, Lontoo 1983, 291–298.

Wikipedia-artikkelit:

Wikipedia. *British Interregnum*.

https://en.m.wikipedia.org/wiki/British_Interregnum [Haettu 11.3.2024].

Wikipedia. *Coins of the pound sterling*. Hakusanat: British coins, pre decimal.

https://en.wikipedia.org/wiki/Coins_of_the_pound_sterling [Haettu 21.4.2024].

Wikipedia. *Convention Parliament (1660)*.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Convention_Parliament_\(1660\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Convention_Parliament_(1660)) [Haettu 2.4.2024].

Wikipedia. *List of presidents of the Royal Society*.

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_presidents_of_the_Royal_Society
 [Haettu 3.4.2024].

Wikipedia. *William Brouncker, 2nd Viscount Brouncker*.

https://en.wikipedia.org/wiki/William_Brouncker,_2nd_Viscount_Brouncker
 [Haettu 11.3.2024].